คู่มือการใช้เกณฑ์ การจัดลำดับความสำคัญ ของสินค้าไม่ปลอดภัย

ศูนย์วิชาการคุ้มครองผู้บริโภค
ด้านสุขภาพ (ศคส.)

พฤศจิกายน 2561

สสส
สำนักงานกองทุนสนับสนุน
การสร้างเสริมสุขภาพ

คคส.

คู่มือ

การใช้เกณฑ์การจัดลำดับความสำคัญของสินค้าไม่ปลอดภัย

ศูนย์วิชาการคุ้มครองผู้บริโภคด้านสุขภาพ (คคส.)

พฤศจิกายน 2561

คู่มือการใช้เกณฑ์การจัดลำดับความสำคัญของสินค้าไม่ปลอดภัย

ที่ปรึกษา

วิทยา กุลสมบูรณ์

วรวิทย์ กิตติวงศ์สุนทร

พรพรรณ สุนทรธรรม

บรรณาธิการ

วรรณา ศรีวิริยานุภาพ

ผู้ประสานงาน

สุนันทา ฟุ้งสร้อยระย้า

ธนณภัทร ทิพย์ประวัติกุล

จำนวนพิมพ์ 500 เล่ม

วันพิมพ์ พฤศจิกายน 2561

จัดพิมพ์และเผยแพร่

แผนงานพัฒนาวิชาการและสร้างความเข้มแข็งกลไกคุ้มครองผู้บริโภคด้านสุขภาพ (คคส.)
ศูนย์วิชาการคุ้มครองผู้บริโภคด้านสุขภาพ
คณะเภสัชศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย
ปทุมวัน กรุงเทพฯ 10330
โทรศัพท์ 0 2218 8445 , โทรสาร 0 2251 3531
http://www.thaihealthconsumer.org
E-mail: consumer_sss@yahoo.com

สนับสนุนโดย สำนักงานกองทุนสนับสนุนการสร้างเสริมสุขภาพ (สสส.)

คำนำ

แผนงานพัฒนาวิชาการและสร้างความเข้มแข็งกลไกคุ้มครองผู้บริโภคด้านสุขภาพ (คคส.) จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย ภายใต้ความร่วมมือทางวิชาการระหว่างศูนย์วิชาการคุ้มครองผู้บริโภคด้านสุขภาพ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย และสำนักงานกองทุนสนับสนุนการสร้างเสริมสุขภาพ (สสส.) ได้พัฒนาเกณฑ์การจัดลำดับความสำคัญของสินค้าไม่ปลอดภัย เพื่อใช้เป็นเครื่องมือในการคัดเลือกปัญหาสินค้าไม่ปลอดภัยที่เป็นปัญหาหลัก มาดำเนินการเพื่อคุ้มครองผู้บริโภค เกณฑ์การจัดลำดับความสำคัญของสินค้าไม่ปลอดภัย ประกอบด้วย เกณฑ์การประเมินความเสี่ยงและเกณฑ์การประเมินความเป็นไปได้ในการแก้ไขปัญหา ซึ่ง คคส.ได้ร่างเกณฑ์โดยมีผู้ทรงคุณวุฒิและผู้เชี่ยวชาญให้ข้อเสนอแนะในการปรับปรุง และได้มีการนำไปทดลองใช้ในระดับจังหวัดและระดับอำเภอ เพื่อนำมาปรับปรุงเกณฑ์อีกครั้งหนึ่ง ต่อมาสำนักงานสาธารณสุขจังหวัดได้นำเกณฑ์การจัดลำดับความสำคัญของสินค้าไม่ปลอดภัยไปใช้ในการจัดลำดับปัญหาสินค้าไม่ปลอดภัยในจังหวัด และร่วมกับ คคส.ในการจัดการแก้ไขปัญหาที่ค้นพบ

คคส. เห็นว่า คณะกรรมการพัฒนาคุณภาพชีวิตระดับอำเภอ (พชอ.) เป็นกลไกคุ้มครองผู้บริโภคที่มีความสำคัญในระดับอำเภอ จึงจัดทำคู่มือการใช้เกณฑ์การจัดลำดับความสำคัญของสินค้าไม่ปลอดภัย เพื่อให้เภสัชกร สาธารณสุขอำเภอ นักวิชาการสาธารณสุข และองค์กรพัฒนาเอกชน มีความเข้าใจและสามารถนำเกณฑ์ดังกล่าว ไปใช้ประกอบการค้นหาปัญหา คัดเลือกปัญหาสำคัญ และนำไปสู่การพัฒนาแนวทางแก้ไขปัญหาผู้บริโภคในพื้นที่ที่รับผิดชอบอย่างเป็นระบบ มีประสิทธิภาพ และสอดคล้องกับปัญหาที่แท้จริงของผู้บริโภคต่อไป

ศูนย์วิชาการคุ้มครองผู้บริโภคด้านสุขภาพ (คคส.)

สารบัญ

	หน้า
คำนำ	**3**
1 การพัฒนาเกณฑ์การจัดลำดับความสำคัญของสินค้าไม่ปลอดภัย	**5**
เกณฑ์การประเมินความเสี่ยง	8
เกณฑ์การประเมินความเป็นไปได้ในการแก้ไขปัญหา	13
2 เกณฑ์การจัดลำดับความสำคัญของสินค้าไม่ปลอดภัยระดับจังหวัด	**19**
ก. เกณฑ์การประเมินความเสี่ยง	19
ข. เกณฑ์การประเมินความเป็นไปได้ในการแก้ไขปัญหา	26
3 เกณฑ์การจัดลำดับความสำคัญของสินค้าไม่ปลอดภัยระดับอำเภอ	**30**
ก. เกณฑ์การประเมินความเสี่ยง	30
ข. เกณฑ์การประเมินความเป็นไปได้ในการแก้ไขปัญหา	35
4 กระบวนการจัดลำดับความสำคัญของสินค้าไม่ปลอดภัย	**40**
การกำหนดสินค้าที่ไม่ปลอดภัย	40
กระบวนการจัดลำดับความสำคัญของสินค้าไม่ปลอดภัย	42
ภาคผนวก ก ตัวอย่างการนำเกณฑ์การจัดลำดับความสำคัญฯ ไปใช้ (ระดับอำเภอ)	**45**
ภาคผนวก ข แบบฟอร์มและตารางในการดำเนินงาน (ระดับอำเภอ)	**49**
บรรณานุกรม	**60**

บทที่ 1
การพัฒนาเกณฑ์การจัดลำดับความสำคัญของสินค้าไม่ปลอดภัย

การดำเนินงานคุ้มครองผู้บริโภคด้านสุขภาพของแผนงานพัฒนาวิชาการและสร้างความเข้มแข็งกลไกคุ้มครองผู้บริโภคด้านสุขภาพ (คคส.) ในศูนย์วิชาการคุ้มครองผู้บริโภคด้านสุขภาพ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย ภายใต้ความร่วมมือทางวิชาการระหว่างจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย และสำนักงานกองทุนสนับสนุนการสร้างเสริมสุขภาพ (สสส.) นั้น ในการดำเนินการคุ้มครองผู้บริโภคที่เกี่ยวข้องกับสินค้าไม่ปลอดภัย กรอบแนวคิดในการพัฒนาระบบคุ้มครองผู้บริโภคของ คคส. มีกระบวนการในการคัดเลือกประเด็นในการขับเคลื่อนงานคุ้มครองผู้บริโภค ของแผนงาน โดยมีการกำหนดแนวทางเป็น 2 ลักษณะ คือ

1. กรณีสินค้าไม่ปลอดภัยที่เป็นเรื่องเร่งด่วนในสังคม (Hot Issue) ซึ่งเป็นประเด็นที่เกิดขึ้นแล้วมีผลกระทบกับผู้บริโภคจำนวนมาก ได้ใช้การประมวลข้อมูลหลักฐานทางวิชาการแบบเร่งด่วน แล้วเสนอให้คณะกรรมการกำกับทิศแผนงานพัฒนาวิชาการและกลไกคุ้มครองผู้บริโภคด้านสุขภาพ พิจารณาให้ข้อคิดเห็น จากนั้นดำเนินการแก้ไขปัญหา
2. การดำเนินการอย่างเป็นระบบในการคัดเลือกประเด็น (Issue Prioritization) ที่มีความสำคัญสูงและส่งผลกระทบต่อผู้บริโภคจำนวนมาก หรือส่งผลกระทบสูงต่อระบบการคุ้มครองผู้บริโภคด้านสุขภาพ โดยการจัดให้มีกระบวนการที่เป็นที่ยอมรับของภาคส่วนต่าง ๆ

อย่างไรก็ตาม คณะกรรมการติดตามและประเมินผล สสส. ได้ให้ข้อคิดเห็นว่า คคส. ควรมีหลักเกณฑ์ในการคัดเลือกสินค้าที่ไม่ปลอดภัยที่ชัดเจนเพื่อมาดำเนินการคุ้มครองผู้บริโภค จึงเป็นที่มาของการพัฒนาหลักเกณฑ์การจัดลำดับความสำคัญของสินค้าไม่ปลอดภัยเพื่อการดำเนินการคุ้มครองผู้บริโภคเพื่อจัดลำดับและคัดเลือกปัญหาสินค้าไม่ปลอดภัยมาดำเนินการ โดยมีขั้นตอนการดำเนินการคือ เชิญผู้เชี่ยวชาญร่วมประชุมและนำเสนอแนวคิดการจัดลำดับความสำคัญของสินค้าไม่ปลอดภัย เช่น แนวคิดด้านสินค้าไม่ปลอดภัยและการจัดลำดับจากต่างประเทศ แนวคิดด้านความเสี่ยงของผลิตภัณฑ์ และแนวคิดด้านผลกระทบทางสังคม จากนั้นคัดเลือกแนวคิดที่เห็นชอบร่วมกันมาพัฒนาต่อเป็นหลักเกณฑ์การจัดลำดับความสำคัญของสินค้าไม่ปลอดภัย ที่ประชุมได้คัดเลือกเกณฑ์การประเมินความเสี่ยงและความเป็นไปได้ในการแก้ไขปัญหา และมอบหมายให้ ภญ.ดร.ยุภาพรรณ มันกระโทก และ ภญ.ดร.รุ่งทิวา หมื่นปา ดำเนินการจัดทำ ร่าง หลักเกณฑ์การจัดลำดับความสำคัญของสินค้าไม่ปลอดภัย ทดสอบเกณฑ์โดยสินค้าไม่ปลอดภัยที่ คคส. ดำเนินการอยู่ และมีการจัดประชุมพิจารณาปรับปรุงโดยผู้เชี่ยวชาญของ คคส. จำนวน 3 ครั้ง เพื่อปรับปรุงเป็นหลักเกณฑ์การจัดลำดับความสำคัญของสินค้าไม่ปลอดภัย

แนวทางการจัดลำดับความสำคัญของสินค้าไม่ปลอดภัยเพื่อการดำเนินการคุ้มครองผู้บริโภคที่พัฒนาขึ้น ประกอบด้วย 4 ขั้นตอนสำคัญ คือ

ขั้นตอนที่ 1: การระบุเกณฑ์ที่จะใช้ในการจัดลำดับความสำคัญ (Identify criteria)

ขั้นตอนที่ 2: การให้ระดับความสัมพันธ์ของปัญหาที่มีต่อเกณฑ์แต่ละตัว (Establish ranking)

ขั้นตอนที่ 3: การกำหนดค่าน้ำหนักของแต่ละเกณฑ์ (Weight the criteria)

ขั้นตอนที่ 4: การให้คะแนนและจัดลำดับ (Score and Prioritize)

ขั้นตอนที่ 1: การระบุเกณฑ์ที่จะใช้ในการจัดลำดับความสำคัญ (Identify criteria)

การระบุเกณฑ์ หมายถึง การกำหนดเกณฑ์สำคัญที่จะนำมาใช้วัด ตรวจสอบ หรือพิจารณาในเรื่องนั้นๆ ตัวเกณฑ์ที่สำคัญที่ใช้ในการพิจารณาจัดลำดับความสำคัญของปัญหาหรือความเสี่ยง อาจมีความแตกต่างกันไปขึ้นอยู่กับเรื่องที่นำมาพิจารณา จากการทบทวนวรรณกรรมเกี่ยวกับเกณฑ์ที่ใช้ในการจัดลำดับความสำคัญของปัญหาขององค์การอนามัยโลกพบว่า เกณฑ์ที่ใช้ในการจัดลำดับความสำคัญส่วนใหญ่มีความคล้ายคลึงกัน ได้แก่ ขนาดของปัญหา ความรุนแรงของปัญหา โอกาสที่จะเกิดปัญหา กลุ่มที่มีโอกาสได้รับอันตรายสูง ค่าใช้จ่ายหรือการสูญเสียทางเศรษฐกิจ ความยากง่ายในการแก้ไขปัญหา ความเร่งด่วนของสถานการณ์ เทคโนโลยีในการแก้ปัญหา และความคุ้มค่าทางเศรษฐศาสตร์ในการจัดการปัญหา

ขั้นตอนที่ 2: การให้ระดับความสัมพันธ์ของปัญหาที่มีต่อเกณฑ์แต่ละตัว (Establish ranking)

ในขั้นตอนนี้ เป็นการให้คะแนนตัวปัญหา (สินค้าไม่ปลอดภัย) แต่ละปัญหาที่มีความสัมพันธ์กับเกณฑ์แต่ละเกณฑ์ในขั้นตอนที่ 1 ในการนี้ต้องกำหนดคะแนนความสำคัญของปัญหา โดยเทียบกับเกณฑ์แต่ละเกณฑ์ ออกมาเป็นสูงมาก สูง ปานกลาง ต่ำ ต่ำมาก และไม่มีความสัมพันธ์เลย อาจกำหนดคะแนนออกมาเป็น 5, 4, 3, 2, และ 1 ตามลำดับ หรือเป็นสูง ปานกลาง ต่ำ อาจกำหนดคะแนนเป็น 3,2,1 และเพื่อให้แน่ใจว่าผลิตภัณฑ์ไม่ปลอดภัยมีการจัดระดับได้ถูกต้อง จึงมีความจำเป็นต้องเขียนรายละเอียดของเกณฑ์ไว้

ขั้นตอนที่ 3: การกำหนดค่าน้ำหนักของแต่ละเกณฑ์ (Weight the criteria)

การให้น้ำหนักตัวเกณฑ์แต่ละตัว ต้องพิจารณาตัวเกณฑ์แต่ละตัวที่กำหนดในขั้นตอนที่ 1 โดยให้น้ำหนักสูงสุดกับเกณฑ์ที่มีความสำคัญมากที่สุด ให้น้ำหนักน้อยที่สุดกับเกณฑ์ที่มีความสำคัญน้อยที่สุด โดย

อาจกำหนดน้ำหนักความสำคัญออกมาเป็นสูง ปานกลาง และต่ำ โดยกำหนดคะแนนเป็น 3, 2, 1 ตามลำดับ โดยการประชุมร่วมกัน

ขั้นตอนที่ 4: การให้คะแนนและจัดลำดับ (Score and Prioritize)

เมื่อได้พิจารณาให้ระดับความสัมพันธ์ของปัญหาที่มีต่อเกณฑ์แต่ละตัว (Establish ranking ในขั้นตอน 2) และกำหนดค่าน้ำหนักของแต่ละเกณฑ์ (Weight the criteria) จนครบทุกตัวเกณฑ์แล้ว จากนั้นให้ร่วมกันพิจารณาตามสภาพข้อเท็จจริงของผลิตภัณฑ์ไม่ปลอดภัยแต่ละชนิดที่นำมาจัดลำดับความสำคัญของปัญหา เพื่อให้คะแนนปัญหาเป็นไปตามสภาพข้อเท็จจริงที่ปรากฏ จากนั้น ให้นำคะแนนปัญหาของแต่ละตัวตามที่ได้รับการพิจารณาความสัมพันธ์กับตัวเกณฑ์ดังกล่าวข้างต้น ไปคูณกับค่าน้ำหนักของตัวเกณฑ์แต่ละตัว และดำเนินการในทำนองเดียวกันนี้ทุกช่องแล้วนำมาบวกกัน ก็จะได้คะแนนรวมของผลิตภัณฑ์ที่ไม่ปลอดภัยนั้น ๆ วิธีการให้คะแนนที่เสนอมานี้ เป็นวิธีการหนึ่งในการจัดลำดับความสำคัญของปัญหา นอกจากนี้การให้คะแนนความเสี่ยง (risk score) ยังสามารถหาได้จากความสัมพันธ์ของโอกาสที่จะเกิดความเสี่ยงกับผลลัพธ์ทางสุขภาพ ซึ่งความสัมพันธ์นี้สามารถแจกแจงและคำนวณ risk score และจัดลำดับความเสี่ยงได้ อีกวิธีหนึ่งของการจัดลำดับความเสี่ยง คือ คำนวณความเสี่ยงตามสูตรของ The Risk Priority Number (RPN) ซึ่งทางวิศวกรรมใช้ในการวิเคราะห์หาความเสี่ยงในขบวนการ ที่เรียกว่า Failure Mode and Effects Analysis (FMEA) ตัวเลขที่ได้จากการคำนวณ จะบอกถึงระดับความเสี่ยงที่อาจเกิดขึ้นของแต่ละความเสี่ยงที่สนใจ

นอกจากจะใช้ผลการประเมินความเสี่ยงของสินค้าไม่ปลอดภัยแล้ว คคส. มีการประเมินความเป็นไปได้ในการจัดการแก้ไขปัญหาฯ เข้ามาร่วมพิจารณาด้วยโดยเฉพาะอย่างยิ่งในกรณีที่มีสินค้าที่ไม่ปลอดภัยในกลุ่มที่มีความเสี่ยงเดียวกันหลายชนิด

ในการจัดลำดับความสำคัญสินค้าไม่ปลอดภัยเพื่อการดำเนินการคุ้มครองผู้บริโภค จึงประกอบด้วย 2 ขั้นตอนหลักคือ

1. การประเมินความเสี่ยง (Risk assessment)
2. การประเมินความเป็นไปได้ในการแก้ปัญหา (Possibility of Risk management)

การประเมินความเสี่ยง (Risk assessment)

เกณฑ์และน้ำหนักที่ใช้ในการประเมินความเสี่ยงเพื่อจัดลำดับความสำคัญของสินค้าไม่ปลอดภัย เป็นไปตามตารางที่ 1 ดังนี้

ตารางที่ 1 เกณฑ์และน้ำหนักในการประเมินความเสี่ยงเพื่อจัดลำดับความสำคัญของสินค้าไม่ปลอดภัย

ลำดับ	เกณฑ์การประเมินความเสี่ยง	น้ำหนัก (ร้อยละ)
1	ผลกระทบต่อสุขภาพ	30
2	กลุ่มประชากรที่ได้รับผลกระทบ	20
3	ความถี่ในการใช้ / สัมผัส	10
4	ประมาณการประชากรที่สัมผัสและได้รับผลกระทบทางสุขภาพ	10
5	มาตรการในต่างประเทศ	10
6	มีสารตกค้างในสิ่งแวดล้อม และอาจก่อให้เกิดอันตรายต่อมนุษย์	10
7	ปริมาณที่ผลิต/การใช้	10
รวม		**100**

โดยมีระดับคะแนนของเกณฑ์ที่ใช้ในการประเมินความเสี่ยงเพื่อจัดลำดับความสำคัญของสินค้าไม่ปลอดภัย ดังตารางที่ 2

ตารางที่ 2 ระดับคะแนนของเกณฑ์ที่ใช้ในการประเมินความเสี่ยงเพื่อจัดลำดับความสำคัญของสินค้าไม่ปลอดภัย

ระดับคะแนนของเกณฑ์ในการประเมินความเสี่ยง
1. ผลกระทบต่อสุขภาพ 4 คะแนน: ตาย/พิการถาวร/มะเร็ง/พบข้อมูลว่าเป็นสารก่อมะเร็งในมนุษย์/ทำให้เกิดการเปลี่ยนแปลงลักษณะทางพันธุกรรมก่อให้เกิดความผิดปกติในการเจริญเติบโตของอวัยวะต่างๆ 3 คะแนน: ต้องเข้ารับการรักษาในโรงพยาบาล (ผู้ป่วยใน) 2 คะแนน: เป็นแล้วต้องได้รับการรักษา และหายได้ (ผู้ป่วยนอก) 1 คะแนน: เป็นอาการเล็กน้อยไม่จำเป็นต้องรักษา
2. กลุ่มประชากรที่ได้รับผลกระทบ 4 คะแนน: ทารก/เด็ก 3 คะแนน: คนแก่/หญิงตั้งครรภ์ 2 คะแนน: คนหนุ่มสาววัยเจริญพันธุ์ (ที่มีโอกาสจะได้รับผลกระทบต่อระบบสืบพันธุ์) 1 คะแนน: กลุ่มอื่นๆ ที่ไม่ใช่กลุ่มดังกล่าวข้างต้น
3. ความถี่ในการใช้ / สัมผัส 4 คะแนน: ใช้เป็นประจำ /ใช้เกือบทุกวัน (Usually/Always: 90% - 100%) 3 คะแนน: ใช้บ่อยๆ (Normally: 80%) 2 คะแนน: ใช้บางครั้ง (Sometime: 50%) 1 คะแนน: ใช้นานๆ ครั้ง (seldom: 10%)

ระดับคะแนนของเกณฑ์ในการประเมินความเสี่ยง
4. ประมาณการประชากรที่สัมผัสและได้รับผลกระทบทางสุขภาพ 4 คะแนน: ประมาณ 1 ราย ในประชากรน้อยกว่าหรือเท่ากับ 10,000 คน 3 คะแนน: ประมาณ 1 ราย ในประชากรน้อยกว่าหรือเท่ากับ 50,000 คน 2 คะแนน: ประมาณ 1 ราย ในประชากรน้อยกว่าหรือเท่ากับ 100,000 คน 1 คะแนน: ประมาณ 1 ราย ในประชากรมากกว่า 100,000 คน
5. มาตรการในต่างประเทศ 4 คะแนน: เพิกถอน/จำกัดการใช้ ในสหรัฐอเมริกา/สหราชอาณาจักร/แคนาดา/สหภาพยุโรป/ออสเตรเลีย/ญี่ปุ่น 3 คะแนน: เพิกถอน/จำกัดการใช้ ในบางประเทศ ในแถบ Asia/ASEAN 2 คะแนน: เพิกถอน/จำกัดการใช้ ในบางประเทศ 1 คะแนน: คำนึงถึงความเสี่ยงในบางประเทศ
6. มีสารตกค้างในสิ่งแวดล้อม และอาจก่อให้เกิดอันตรายต่อมนุษย์ 4 คะแนน: อันตรายรุนแรง 3 คะแนน: อันตรายปานกลาง 2 คะแนน: อันตรายน้อย 1 คะแนน: ไม่อันตราย 0 คะแนน: ไม่มีสารตกค้าง

ระดับคะแนนของเกณฑ์ในการประเมินความเสี่ยง
7. ปริมาณที่ผลิต/การใช้ (เลือก 7.1 หรือ 7.2) **7.1 ปริมาณสารนำเข้า** 4 คะแนน: ≥ 10,000,000 กก. ของผลรวมการนำเข้าของประเทศ 3 คะแนน: ≥ 10,000 กก. ถึง < 10,000,000 กก. 2 คะแนน: ≥ 1,000 กก. ถึง <10,000 กก. 1 คะแนน: ≤ 1,000 กก. **7.2 สัดส่วนสินค้าที่ไม่ปลอดภัยต่อสินค้าทั้งหมดในประเภทเดียวกัน** 4 คะแนน: ≥ 80% 3 คะแนน: ≥ 70% ถึง < 80% 2 คะแนน: ≥ 60% ถึง < 70 1 คะแนน: < 60%

ซึ่งเมื่อนำมาทดสอบประเมินความเสี่ยงของสินค้าไม่ปลอดภัย 3 ชนิดที่ คคส. ดำเนินการอยู่ ได้แก่ ขวดนมมีสาร Bisphenal A (BPA) น้ำมันทอดซ้ำเสื่อมสภาพ และแร่ใยหิน (Asbestos) พบว่า สามารถประเมินความเสี่ยงของสินค้าดังกล่าวได้ ดังตารางที่ 3

ตารางที่ 3 ผลทดสอบการประเมินความเสี่ยงของสินค้าไม่ปลอดภัย

เกณฑ์ประเมินความเสี่ยง	น้ำหนัก	คะแนนเต็ม	สินค้าไม่ปลอดภัย		
			BPA	Cooked oil	Asbestos
1. ผลกระทบต่อสุขภาพ	30	120	120	120	120
2. กลุ่มประชากรที่ได้รับผลกระทบ	20	80	80	80	40
3. ความถี่ในการใช้ /สัมผัส	10	40	40	40	40
4. ประมาณประชากรที่สัมผัสและได้รับผลกระทบทางสุขภาพ	10	40	40	40	40
5. มาตรการในต่างประเทศ	10	40	40	10	40
6. มีสารตกค้างในสิ่งแวดล้อมและอาจก่อให้เกิดอันตรายต่อมนุษย์	10	40	10	10	40
7. ปริมาณที่ผลิต/การใช้	10	40	40	40	40
รวม	100	400	370	340	400
	ร้อยละ	**100.0**	**92.5**	**85.0**	**100.0**

หมายเหตุ: BPA = ขวดนมมีสาร Bisphenal A , Cooked oil = น้ำมันทอดซ้ำเสื่อมสภาพ และ Asbestos = แร่ใยหิน

การประเมินความเป็นไปได้ในการแก้ปัญหา

เกณฑ์และน้ำหนักที่ใช้ในการประเมินความเป็นไปได้ในการแก้ปัญหาเพื่อจัดลำดับความสำคัญของสินค้าไม่ปลอดภัย เป็นไปตามตารางที่ 4 ดังนี้

ตารางที่ 4 เกณฑ์และน้ำหนักในการประเมินความเป็นไปได้ในการแก้ปัญหาเพื่อจัดลำดับความสำคัญของสินค้าไม่ปลอดภัย

ลำดับ	เกณฑ์การประเมินความเป็นไปได้	น้ำหนัก (ร้อยละ)
1	การมีสิ่งทดแทน	10
2	ราคาสินค้าทดแทนในฐานะผู้บริโภค	10
3	คุณภาพสินค้าทดแทนในฐานะผู้บริโภค	10
4	ระดับผลกระทบต่อผู้ผลิต	10
5	ความร่วมมือของภาคี - เครือข่ายภาคประชาชน ผู้บริโภค - นักวิชาการ - หน่วยราชการ - ผู้ประกอบการ - นักการเมือง	50
6	เป็นนโยบายที่มีผลทางการเมืองของรัฐบาล/นโยบายรัฐบาล	10
รวม		**100**

โดยมีระดับคะแนนของเกณฑ์ที่ใช้ในการประเมินความเป็นไปได้ในการแก้ปัญหาเพื่อจัดลำดับความสำคัญของสินค้าไม่ปลอดภัย ดังตารางที่ 5

ตารางที่ 5 ระดับคะแนนของเกณฑ์ที่ใช้ในการประเมินความเป็นไปได้ในการแก้ปัญหาเพื่อจัดลำดับความสำคัญของสินค้าไม่ปลอดภัย

ระดับคะแนนของเกณฑ์การประเมินความเป็นไปได้ในการแก้ปัญหา
1. การมีสิ่งทดแทน 4 คะแนน: ทดแทนสินค้าได้ทุกชนิดโดยสมบูรณ์ (ทดแทนได้ 100%) / หรือเป็นสิ่งไม่จำเป็นและอาจเป็นอันตราย 3 คะแนน: ทดแทนสินค้าได้บางส่วน (75%) 2 คะแนน: ทดแทนสินค้าได้บ้าง (50%) 1 คะแนน: ทดแทนสินค้าได้น้อย (25%) 0 คะแนน: ไม่มีสิ่งทดแทน
2. ราคาสินค้าทดแทน ในฐานะผู้บริโภค 4 คะแนน: ราคาสูงกว่าสินค้าเก่า $\leq$ 1 เท่า 3 คะแนน: ราคาสูงกว่าสินค้าเก่า > 1เท่า ถึง $\leq$ 2 เท่า 2 คะแนน: ราคาสูงกว่าสินค้าเก่า > 2 เท่าถึง $\leq$ 3เท่า 1 คะแนน: ราคาสูงกว่าสินค้าเก่า > 3 เท่า

ระดับคะแนนของเกณฑ์การประเมินความเป็นไปได้ในการแก้ปัญหา
3. คุณภาพสินค้าทดแทน ในฐานะผู้บริโภค 4 คะแนน: คุณภาพเท่ากับหรือดีกว่าสินค้าเดิม 3 คะแนน: คุณภาพต่ำกว่าสินค้าเดิมเล็กน้อย 2 คะแนน: คุณภาพต่ำกว่าสินค้าเดิมมาก 1 คะแนน: คุณภาพต่ำกว่าสินค้าเดิมมากที่สุด
4. ระดับผลกระทบต่อผู้ผลิต 4 คะแนน: เกิดผลกระทบน้อยมากหรือไม่เกิดผลกระทบเลย 3 คะแนน: เกิดผลกระทบน้อย 2 คะแนน: เกิดผลกระทบปานกลาง 1 คะแนน: เกิดผลกระทบมาก
5. ความร่วมมือของภาคี เครือข่าย ภาคประชาชน ผู้บริโภค นักวิชาการ หน่วยงานราชการ ผู้ประกอบการ และนักการเมือง 4 คะแนน: นักวิชาการ+ประชาชน/ ผู้บริโภค+หน่วยราชการ+ผู้ประกอบการ+นักการเมือง 3 คะแนน: นักวิชาการ+ประชาชน/ ผู้บริโภค+หน่วยราชการ+ผู้ประกอบการ 2 คะแนน: นักวิชาการ+ประชาชน/ ผู้บริโภค+หน่วยราชการ 1 คะแนน: นักวิชาการ+ประชาชน/ ผู้บริโภค

ระดับคะแนนของเกณฑ์การประเมินความเป็นไปได้ในการแก้ปัญหา
6. เป็นนโยบายที่มีผลทางการเมืองของรัฐบาล/ นโยบายของรัฐบาล 4 คะแนน: มีนโยบายและมีกฎหมายที่จะใช้ในการดำเนินการแก้ไขปัญหาที่ชัดเจน และมอบภารกิจให้หน่วยงานหลักดำเนินการทันทีและมีการติดตามผล/กำหนดให้มีการรายงาน 3 คะแนน: มีนโยบายให้ดำเนินการ มีกำหนดเวลาดำเนินการที่แน่นอนภายใน 1 ปี 2 คะแนน: มีนโยบายให้ดำเนินการ มีกำหนดเวลาดำเนินการที่แน่นอนภายใน > 1 ปี 1 คะแนน: มีนโยบายให้แต่ยังไม่กำหนดเวลาดำเนินการ 0 คะแนน: ไม่มีนโยบาย

ซึ่งเมื่อนำมาทดสอบประเมินความเป็นไปได้ในการแก้ปัญหาสินค้าไม่ปลอดภัย 3 ชนิดที่ คคส. ดำเนินการอยู่ ได้แก่ ขวดนมมีสาร Bisphenal A (BPA) น้ำมันทอดซ้ำเสื่อมสภาพ และแร่ใยหิน (Asbestos) พบว่า สามารถประเมินความเป็นไปได้ในการแก้ปัญหาของสินค้าดังกล่าวได้ ดังตารางที่ 6

ตารางที่ 6 ผลทดสอบการประเมินความเป็นไปได้ในการแก้ปัญหาของสินค้าไม่ปลอดภัย

เกณฑ์ประเมินความเป็นไปได้ฯ	น้ำหนัก	คะแนนเต็ม	สินค้าไม่ปลอดภัย		
			BPA	Cooked oil	Asbestos
1.การมีสิ่งทดแทน	10	40	40	40	40
2. ราคาสินค้าทดแทนในฐานะผู้บริโภค	10	40	40	40	40
3. คุณภาพสินค้าทดแทนในฐานะผู้บริโภค	10	40	40	40	40
4. ระดับผลกระทบต่อผู้ผลิต	10	40	40	30	30

เกณฑ์ประเมินความเป็นไปได้ฯ	น้ำหนัก	คะแนนเต็ม	สินค้าไม่ปลอดภัย		
			BPA	**Cooked oil**	**Asbestos**
5. ความร่วมมือของภาคี เครือข่ายภาคประชาชน ผู้บริโภค นักวิชาการ หน่วยงานราชการ ผู้ประกอบการ และนักการเมือง	50	200	150	200	150
6. เป็นนโยบายที่มีผลทางการเมืองของรัฐบาล/นโยบายรัฐบาล	10	40	0	40	10
รวม	100	400	310	390	310
	ร้อยละ	**100.0**	**77.5**	**97.5**	**77.5**

หมายเหตุ: BPA = ขวดนมมีสาร Bisphenal A, Cooked oil = น้ำมันทอดซ้ำเสื่อมสภาพ และAsbestos = แร่ใยหิน

ภายหลังจากการพัฒนาเกณฑ์ฯ แล้ว คคส.ได้เชิญเภสัชกรสำนักงานสาธารณสุขจังหวัดและเภสัชกรโรงพยาบาลชุมชน ร่วมนำเกณฑ์ฯ ดังกล่าว มาทดลองใช้ในการจัดลำดับความสำคัญของสินค้าไม่ปลอดภัยเพื่อการดำเนินงานคุ้มครองผู้บริโภคในระดับจังหวัดและอำเภอ โดยได้มีการประชุมปรับระดับเกณฑ์ให้สอดคล้องกับจังหวัดและอำเภอ และมีการจัดทำคู่มือการดำเนินงานจัดลำดับความสำคัญของสินค้าไม่ปลอดภัย โดย ภก.ภาณุโชติ ทองยัง และคณะ เพื่อนำไปใช้จัดลำดับความสำคัญของสินค้าไม่ปลอดภัยในพื้นที่ จำนวน 10 จังหวัด และ 3 อำเภอ

คคส. ได้จัดประชุมผู้ทรงคุณวุฒิ/ผู้เชี่ยวชาญจากหน่วยงาน และองค์กรผู้บริโภคต่างๆ อีกหลายครั้งเพื่อปรับปรุงเกณฑ์ฯ กลางที่พัฒนาขึ้นให้เป็นเกณฑ์ฯ ระดับชาติและระดับจังหวัด เภสัชกรสำนักงานสาธารณสุขจังหวัดได้มีการนำไปใช้ในการคัดเลือกปัญหาของจังหวัดทั่วประเทศ (สามารถศึกษาผลการดำเนินงานได้จากนิพนธ์ต้นฉบับของแผนงาน คคส. เรื่อง “ความสำคัญ ความชุก และการกระจายของสินค้าไม่ปลอดภัยในประเทศไทย” ในวารสารวิจัยระบบสาธารณสุข ปีที่ 10 ฉบับที่ 1 มกราคม-มีนาคม 2559 หน้า 65-79) และพบว่าเกณฑ์การจัดลำดับสินค้าไม่ปลอดภัยมีประโยชน์ ดังนี้

1. ใช้วิเคราะห์ค้นหาปัญหาสินค้าไม่ปลอดภัยโดยการมีส่วนร่วมของหน่วยงาน องค์กร และภาคประชาชน

2. ส่งเสริมการค้นหาปัญหาที่แท้จริง โดยใช้หลักวิชาการในการคัดเลือก

3. ใช้กำหนดนโยบายและวางแผนแก้ไขปัญหาสินค้าไม่ปลอดภัยอย่างบูรณาการ

4. ใช้วางแผนการวิจัยเพื่อสร้างองค์ความรู้ในการป้องกัน แก้ไขปัญหา และจัดการความรู้ของหน่วยงาน

5. สร้างความตระหนักรู้ถึงอันตรายของสินค้าต่างๆในกลุ่มผู้ที่เกี่ยวข้อง และนำไปสู่ความร่วมมือในการแก้ไขปัญหาร่วมกัน

6. สามารถประมวลรวมปัญหาของกลุ่มจังหวัด เพื่อขยายเป็นผลระดับเขตและระดับภาค จัดทำข้อเสนอเชิงนโยบายแก้ไขปัญหาของเขต/ภาค วางแผนและจัดสรรงบประมาณในการคุ้มครองผู้บริโภค

7. ประยุกต์ใช้ในการดำเนินงานด้านอื่นๆ

บทที่ 2

เกณฑ์การจัดลำดับความสำคัญของสินค้าไม่ปลอดภัยระดับจังหวัด

ก. การประเมินความเสี่ยง (Risk assessment)

เกณฑ์และน้ำหนักที่ใช้ในการประเมินความเสี่ยงเพื่อจัดลำดับความสำคัญของสินค้าไม่ปลอดภัยเป็นไปตามตารางที่ 7 ดังนี้

ตารางที่ 7 เกณฑ์และน้ำหนักในการประเมินความเสี่ยงเพื่อจัดลำดับความสำคัญของสินค้าไม่ปลอดภัยระดับจังหวัด

ลำดับ	เกณฑ์การประเมินความเสี่ยง	น้ำหนัก (ร้อยละ)
1	ความรุนแรงต่อสุขภาพ	30
2	กลุ่มประชากรที่เป็นกลุ่มเสี่ยงหลักที่ได้รับผลกระทบ	20
3	ความถี่ในการรับประทาน การใช้ หรือการสัมผัส	10
4	ประมาณการประชากรที่สัมผัสและได้รับผลกระทบทางสุขภาพ	10
5	มาตรการในต่างประเทศ	5
6	มาตรการในประเทศ	5
7	มีสารตกค้างในสิ่งแวดล้อม และอาจก่อให้เกิดอันตรายต่อมนุษย์	10
8	ปริมาณที่ผลิต ใช้ นำเข้า หรือจำหน่าย (ข้อ 8.1 หรือข้อ 8.2) 8.1 ปริมาณสารนำเข้า 8.2 สัดส่วนสินค้าที่ไม่ปลอดภัยต่อสินค้าทั้งหมดในประเภทเดียวกัน	10
รวม		**100**

โดยมีระดับคะแนนของเกณฑ์ที่ใช้ในการประเมินความเสี่ยงเพื่อจัดลำดับความสำคัญของสินค้าไม่ปลอดภัย ดังนี้

ข้อ 1 ความรุนแรงต่อสุขภาพ (น้ำหนักร้อยละ 30)

ระดับคะแนน	ความรุนแรงต่อสุขภาพ
4	รุนแรงมากที่สุด ได้แก่ - ตาย - เกิดพิการถาวร - เกิดโรคมะเร็ง - เป็นสารก่อมะเร็งในมนุษย์ - ก่อให้เกิดการเปลี่ยนแปลงลักษณะทางพันธุกรรม - ก่อให้เกิดความผิดปกติในการเจริญเติบโตของอวัยวะต่างๆหรือร่างกาย
3	รุนแรงมาก โดยต้องเข้ารับการรักษาในโรงพยาบาล (ต้องนอนค้างคืนในโรงพยาบาล)
2	รุนแรงปานกลาง โดยต้องได้รับการรักษา (ไม่ต้องนอนค้างคืนในโรงพยาบาล)
1	รุนแรงน้อย โดยมีอาการเล็กน้อย ไม่จำเป็นต้องรักษา

ข้อสังเกต

จะพิจารณาจากข้อเท็จจริงที่เกิดขึ้น โดยให้ความสำคัญกับปัญหาต่อสุขภาพที่มากที่สุดเป็นเกณฑ์กำหนดระดับ และเป็นความรุนแรงต่อสุขภาพที่มีข้อมูลวิชาการรองรับ

ข้อ 2 กลุ่มประชากรที่เป็นกลุ่มเสี่ยงหลักที่ได้รับผลกระทบ (น้ำหนักร้อยละ 20)

ระดับคะแนน	กลุ่มประชากรที่เป็นกลุ่มเสี่ยงหลักที่ได้รับผลกระทบ
4	ประชากรกลุ่มเฉพาะที่เป็นกลุ่มเสี่ยงหลักที่ได้รับผลกระทบ ได้แก่ - ทารก - เด็ก (อายุ 0-12 ปี) - หญิงตั้งครรภ์ - ผู้ป่วย

ระดับคะแนน	กลุ่มประชากรที่เป็นกลุ่มเสี่ยงหลักที่ได้รับผลกระทบ
	- ผู้พิการ
3	ผู้สูงอายุ (อายุมากกว่า 60 ปี)
2	กลุ่มอื่นๆ ที่ไม่ใช่กลุ่มในระดับคะแนน 3 และ 4 ทั้งนี้รวมถึงทุกกลุ่มวัย
1	กลุ่มที่เข้าไปแสวงหาความเสี่ยงเอง

ข้อสังเกต

จะพิจารณาจากข้อเท็จจริงที่เกิดขึ้นว่า เกิดขึ้นกับประชากรกลุ่มเฉพาะกลุ่มใดเป็นหลัก

ข้อ 3 ความถี่ในการรับประทาน ใช้ หรือสัมผัส (น้ำหนักร้อยละ 10)

ระดับคะแนน	ความถี่ในการรับประทาน ใช้ หรือสัมผัส
4	รับประทาน ใช้ หรือสัมผัส ในลักษณะอย่างใดอย่างหนึ่ง ดังนี้ - เป็นประจำ หรือใช้เกือบทุกวัน - Usually /Always (ประมาณร้อยละ 90 ถึงร้อยละ 100) - ประมาณ 6-7 วันต่อสัปดาห์
3	รับประทาน ใช้ หรือสัมผัส ในลักษณะอย่างใดอย่างหนึ่ง ดังนี้ - ใช้บ่อยๆ - Normally (ประมาณร้อยละ 80) - ประมาณ 4-5 วันต่อสัปดาห์
2	รับประทาน ใช้ หรือสัมผัส ในลักษณะอย่างใดอย่างหนึ่ง ดังนี้ - ใช้บางครั้ง - Sometime (ประมาณร้อยละ 50) - ประมาณ 2-3 วันต่อสัปดาห์
1	รับประทาน ใช้ หรือสัมผัส ในลักษณะอย่างใดอย่างหนึ่ง ดังนี้ - ใช้นานๆ ครั้ง - Seldom (ประมาณร้อยละ 10)

ระดับคะแนน	ความถี่ในการรับประทาน ใช้ หรือสัมผัส
	- น้อยกว่าหรือเท่ากับ 1 วันต่อสัปดาห์หรือใช้เฉพาะบางช่วงเวลา

ข้อสังเกต

จะพิจารณาจากข้อเท็จจริงว่า เข้าข่ายในลักษณะใดมากที่สุด

ข้อ 4 ประมาณการประชากรที่สัมผัสและได้รับผลกระทบทางสุขภาพ (น้ำหนักร้อยละ 10)

ระดับคะแนน	ประมาณการประชากรที่สัมผัสและได้รับผลกระทบทางสุขภาพ
4	ประมาณ 1 ราย ในประชากรน้อยกว่าหรือเท่ากับ 10,000 คน
3	ประมาณ 1 ราย ในประชากรน้อยกว่าหรือเท่ากับ 50,000 คน
2	ประมาณ 1 ราย ในประชากรน้อยกว่าหรือเท่ากับ 100,000 คน
1	ประมาณ 1 ราย ในประชากรมากกว่า 100,000 คน

ข้อสังเกต

1. หากไม่มีข้อมูล อาจดำเนินการดังนี้
   1) นำค่าน้ำหนักไปเพิ่มในข้อ 7 หรือ
   2) นำค่าน้ำหนักไปเพิ่มในข้อ 3 และข้อ 8 (อย่างละครึ่งหนึ่ง) หรือ
   3) เฉลี่ยน้ำหนักไปยังเกณฑ์ข้ออื่นๆตามสัดส่วน
2. หากสินค้าไม่ส่งผลต่อสุขภาพโดยตรง ให้พิจารณาจากผลทางอ้อม เช่น การมีผลกระทบต่อสิ่งแวดล้อม

ข้อ 5 มาตรการในต่างประเทศ (น้ำหนักร้อยละ 5)

ระดับคะแนน	มาตรการในต่างประเทศ
4	**ห้ามใช้**ตามมาตรฐานสากลหรือในประเทศอ้างอิง ดังนี้ - มาตรฐานสากล ได้แก่ WHO CODEX - ประเทศอ้างอิง ได้แก่ สหรัฐอเมริกา แคนาดา ออสเตรเลียสหภาพยุโรป ญี่ปุ่น และ

ระดับคะแนน	มาตรการในต่างประเทศ
	ประเทศในภูมิภาคเอเชีย
3	**จำกัดการใช้**ตามมาตรฐานสากลหรือในประเทศอ้างอิง ดังนี้ - มาตรฐานสากล ได้แก่ WHO CODEX - ประเทศอ้างอิง ได้แก่ สหรัฐอเมริกา แคนาดา ออสเตรเลียสหภาพยุโรป ญี่ปุ่น และประเทศในภูมิภาคเอเชีย
2	จำกัดการใช้ในบางประเทศ นอกเหนือจากกลุ่มประเทศในระดับคะแนน 3 และ 4
1	นอกเหนือจากกลุ่มประเทศในระดับคะแนน 3 และ 4

ข้อสังเกต

จะพิจารณาจากข้อเท็จจริงว่า ห้ามใช้ หรือจำกัดการใช้ตามมาตรฐานสากลหรือในประเทศใด น้ำหนักข้อ 5 และข้อ 6 อาจนำมารวมกันได้ หากไม่มีข้อใดข้อหนึ่ง

ข้อ 6 มาตรการในประเทศ (น้ำหนักร้อยละ 5)

ระดับคะแนน	มาตรการในประเทศ
4	ห้ามใช้ ผลิต นำเข้า หรือจำหน่าย
3	จำกัดการใช้ หรือมีมาตรการที่เข้มงวด
2	มีการกำหนดคำเตือนการใช้
1	มีกระบวนการรณรงค์ให้คำนึงถึงความเสี่ยง

ข้อสังเกต

จะพิจารณาจากข้อเท็จจริงว่า มาตรการที่ใช้ในประเทศคืออะไร น้ำหนักข้อ 5 และข้อ 6 อาจนำมารวมกันได้หากไม่มีข้อใดข้อหนึ่ง

ข้อ 7 มีสารตกค้างในสิ่งแวดล้อม และอาจก่อให้เกิดอันตรายต่อมนุษย์ (น้ำหนักร้อยละ 10)

ระดับคะแนน	สารตกค้างในสิ่งแวดล้อมและ อาจก่อให้เกิดอันตรายต่อมนุษย์
4	อันตรายรุนแรง
3	อันตรายปานกลาง
2	อันตรายน้อย
1	ไม่อันตราย

ข้อสังเกต

1.จะพิจารณาจากการตรวจพบสารเคมี และนำสารเคมีนั้นมาเทียบอันตรายอ้างอิงจาก Material safety data sheet (MSDS)

2. หากไม่มีข้อมูล อาจนำค่าน้ำหนักไปเพิ่มในข้อ 5 และข้อ 6 (อย่างละครึ่งหนึ่ง) หรือเฉลี่ยน้ำหนักไปยังเกณฑ์ข้ออื่นๆตามสัดส่วน

ข้อ 8 ปริมาณที่ผลิต ใช้ นำเข้า หรือ จำหน่าย (น้ำหนักร้อยละ 10)

ข้อนี้อาจเลือกใช้ข้อ 8.1 หรือข้อ 8.2

ข้อ 8.1 ปริมาณสารนำเข้า

ระดับคะแนน	มาตรการในต่างประเทศ
4	มากกว่า 10,000,000 กิโลกรัม ของผลรวมการนำเข้าของประเทศ
3	มากกว่า 10,000 กิโลกรัม ถึงน้อยกว่า 10,000,000 กิโลกรัม
2	มากกว่า 1,000 กิโลกรัม ถึงน้อยกว่า 10,000 กิโลกรัม
1	น้อยกว่า 1,000 กิโลกรัม

ข้อสังเกต

ใช้สำหรับสินค้าหนักที่มีการนำเข้า เช่น แร่ใยหิน ฯ

ข้อ 8.2 สัดส่วนสินค้าที่ไม่ปลอดภัยต่อสินค้าทั้งหมดในประเภทเดียวกัน

ระดับคะแนน	สัดส่วนสินค้าที่ไม่ปลอดภัยต่อสินค้าทั้งหมดในประเภทเดียวกัน
4	มากกว่าร้อยละ 80
3	มากกว่าร้อยละ 70 ถึงน้อยกว่า ร้อยละ 80
2	มากกว่าร้อยละ 60 ถึงน้อยกว่า ร้อยละ 70
1	น้อยกว่า ร้อยละ 60

ข้อสังเกต

จะพิจารณาจากสัดส่วนสินค้าที่ไม่ปลอดภัยต่อสินค้าทั้งหมดในประเภทเดียวกันที่มีในจังหวัด

ข. การประเมินความเป็นไปได้ในการแก้ปัญหา

เกณฑ์และน้ำหนักที่ใช้ในการประเมินความเป็นไปได้ในการแก้ไขปัญหาเพื่อจัดลำดับความสำคัญของสินค้าไม่ปลอดภัย เป็นไปตามตารางที่ 8 ดังนี้

ตารางที่ 8 เกณฑ์และน้ำหนักในการประเมินความเป็นไปได้ในการแก้ไขปัญหาเพื่อจัดลำดับความสำคัญของสินค้าไม่ปลอดภัยระดับ จังหวัด

ลำดับ	เกณฑ์การประเมินความเป็นไปได้	น้ำหนัก (ร้อยละ)
1	การมีสิ่งทดแทนหรือทางเลือกอื่น	10
2	ราคาสินค้าทดแทนในฐานะผู้บริโภค	10
3	คุณภาพสินค้าทดแทนในฐานะผู้บริโภค	10
4	ระดับผลกระทบต่อผู้ผลิตหรือผู้ประกอบการ	10
5	ความร่วมมือของภาคี - เครือข่ายภาคประชาชน ผู้บริโภค - นักวิชาการ - หน่วยราชการ - ผู้ประกอบการ - นักการเมือง	40
6	เป็นนโยบายที่มีผลทางการเมืองของรัฐบาล/นโยบายรัฐบาล	20
รวม		**100**

โดยมีระดับคะแนนของเกณฑ์ที่ใช้ในการประเมินความเป็นไปได้ในการแก้ไขปัญหาเพื่อจัดลำดับความสำคัญของสินค้าไม่ปลอดภัย ดังนี้

ข้อ 1 การมีสิ่งทดแทน หรือทางเลือกอื่น (น้ำหนักร้อยละ 10)

ระดับคะแนน	การมีสิ่งทดแทน หรือทางเลือกอื่น
4	ทดแทนสินค้าได้ทุกชนิดโดยสมบูรณ์ (ทดแทนได้ร้อยละ 100)หรือเป็นสินค้าไม่จำเป็นและอาจเป็นอันตราย
3	ทดแทนสินค้าได้บางส่วน (ร้อยละ 75)
2	ทดแทนสินค้าได้บ้าง (ร้อยละ 50)
1	ไม่มีสิ่งทดแทน

ข้อสังเกต

ในกรณีสินค้าที่ไม่จำเป็นต้องมีสิ่งทดแทนไม่ต้องใช้เกณฑ์ข้อ 1-3

ข้อ 2 ราคาสินค้าทดแทน ในฐานะผู้บริโภค (น้ำหนักร้อยละ 10)

ระดับคะแนน	การมีสิ่งทดแทน หรือทางเลือกอื่น
4	ราคาสูงกว่าสินค้าเก่า น้อยกว่า 1 เท่า
3	ราคาสูงกว่าสินค้าเก่า มากกว่า 1 เท่า แต่น้อยกว่า 2 เท่า
2	ราคาสูงกว่าสินค้าเก่า มากกว่า 2 เท่า แต่น้อยกว่า 3 เท่า
1	ราคาสูงกว่าสินค้าเก่า มากกว่า 3 เท่า

ข้อสังเกต

ในกรณีสินค้าที่ไม่จำเป็นต้องมีสิ่งทดแทนไม่ต้องใช้เกณฑ์ข้อ 1-3

ข้อ 3 คุณภาพสินค้าทดแทน ในฐานะผู้บริโภค (น้ำหนักร้อยละ 10)

ระดับคะแนน	การมีสิ่งทดแทน หรือทางเลือกอื่น
4	คุณภาพเท่ากับหรือดีกว่าสินค้าเดิม
3	คุณภาพต่ำกว่าสินค้าเดิมเล็กน้อย

ระดับคะแนน	การมีสิ่งทดแทน หรือทางเลือกอื่น
2	คุณภาพต่ำกว่าสินค้าเดิมมาก
1	คุณภาพต่ำกว่าสินค้าเดิมมากที่สุด

ข้อสังเกต

ในกรณีสินค้าที่ไม่จำเป็นต้องมีสิ่งทดแทนไม่ต้องใช้เกณฑ์ข้อ 1-3

ข้อ 4 ระดับผลกระทบต่อผู้ผลิต หรือผู้ประกอบการ (น้ำหนักร้อยละ 10)

ระดับคะแนน	การมีสิ่งทดแทน หรือทางเลือกอื่น
4	เกิดผลกระทบน้อยมากหรือไม่เกิดผลกระทบเลย
3	เกิดผลกระทบน้อย
2	เกิดผลกระทบปานกลาง
1	เกิดผลกระทบมาก

ข้อสังเกต

อาจต้องใช้ดุลพินิจของผู้เข้าร่วมประชุมในการประเมินผลกระทบหรืออาจใช้ข้อมูลวิชาการ

ข้อ 5 ความร่วมมือของภาคี เครือข่าย ภาคประชาชน ผู้บริโภค นักวิชาการ หน่วยงานราชการ ผู้ประกอบการ และนักการเมือง (น้ำหนักร้อยละ 40)

ระดับคะแนน	. ความร่วมมือของภาคี เครือข่าย ภาคประชาชนฯ
4	นักวิชาการ + ประชาชน/ผู้บริโภค + หน่วยราชการ +ผู้ประกอบการ + นักการเมือง
3	นักวิชาการ + ประชาชน/ผู้บริโภค + หน่วยราชการ +ผู้ประกอบการ
2	นักวิชาการ + ประชาชน/ผู้บริโภค + หน่วยราชการ
1	นักวิชาการ + ประชาชน/ผู้บริโภค

ข้อสังเกต

อาจลดน้ำหนักจาก 50 เหลือ 40 และนำไปเพิ่มให้ข้อ 6 (จากร้อยละ 10 เป็นร้อยละ 20)

ข้อ 6 เป็นนโยบายที่มีผลทางการเมืองของรัฐบาล หรือ นโยบายของรัฐบาล (น้ำหนักร้อยละ 20)

ระดับคะแนน	**นโยบายที่มีผลทางการเมืองของรัฐบาล /นโยบายของรัฐบาล**
4	มีนโยบายและมีกฎหมายที่จะใช้ในการดำเนินการแก้ไขปัญหาที่ชัดเจน และมอบภารกิจให้หน่วยงานหลักดำเนินการทันทีและมีการติดตามผลหรือกำหนดให้มีการรายงาน
3	มีนโยบายให้ดำเนินการ มีกำหนดเวลาดำเนินการที่แน่นอนภายใน 1 ปี
2	มีนโยบายให้ดำเนินการ มีกำหนดเวลาดำเนินการที่แน่นอนภายในมากกว่า 1 ปี
1	มีนโยบายให้ แต่ยังไม่กำหนดเวลาดำเนินการ

หมายเหตุ เกณฑ์ข้อใด หากไม่สามารถให้คะแนนได้ ให้เฉลี่ยน้ำหนักในข้อนั้นไปยังข้ออื่นๆตามสัดส่วน

บทที่ 3

เกณฑ์การจัดลำดับความสำคัญของสินค้าไม่ปลอดภัยระดับอำเภอ

ก. การประเมินความเสี่ยง (Risk assessment)

เกณฑ์และน้ำหนักที่ใช้ในการประเมินความเสี่ยงเพื่อจัดลำดับความสำคัญของสินค้าไม่ปลอดภัย เป็นไปตามตารางที่ 9 ดังนี้

ตารางที่ 9 เกณฑ์และน้ำหนักในการประเมินความเสี่ยงเพื่อจัดลำดับความสำคัญของสินค้าไม่ปลอดภัยระดับอำเภอ

ลำดับ	เกณฑ์การประเมินความเสี่ยง	น้ำหนัก (ร้อยละ)
1	ความรุนแรงต่อสุขภาพ	30
2	กลุ่มประชากรที่เป็นกลุ่มเสี่ยงหลักที่ได้รับผลกระทบ	20
3	ความถี่ในการรับประทาน การใช้ หรือการสัมผัส	10
4	ประมาณการประชากรที่สัมผัสและได้รับผลกระทบทางสุขภาพ	10
5	มาตรการในประเทศ	10
6	มีสารตกค้างในสิ่งแวดล้อม และอาจก่อให้เกิดอันตรายต่อมนุษย์	10
7	สัดส่วนสินค้าที่ไม่ปลอดภัยต่อสินค้าทั้งหมดในประเภทเดียวกันที่มีจำหน่ายในอำเภอ	10
รวม		**100**

โดยมีระดับคะแนนของเกณฑ์ที่ใช้ในการประเมินความเสี่ยงเพื่อจัดลำดับความสำคัญของสินค้าไม่ปลอดภัย ดังนี้

ข้อ 1 ความรุนแรงต่อสุขภาพ (น้ำหนักร้อยละ 30)

ระดับคะแนน	ความรุนแรงต่อสุขภาพ
4	รุนแรงมากที่สุด ได้แก่ - ตาย - เกิดพิการถาวร - เกิดโรคมะเร็ง - เป็นสารก่อมะเร็งในมนุษย์ - ก่อให้เกิดการเปลี่ยนแปลงลักษณะทางพันธุกรรม - ก่อให้เกิดความผิดปกติในการเจริญเติบโตของอวัยวะต่างๆหรือร่างกาย
3	รุนแรงมาก โดยต้องเข้ารับการรักษาในโรงพยาบาล (ต้องนอนค้างคืนในโรงพยาบาล)
2	รุนแรงปานกลาง โดยต้องได้รับการรักษา (ไม่ต้องนอนค้างคืนในโรงพยาบาล)
1	รุนแรงน้อย โดยมีอาการเล็กน้อย ไม่จำเป็นต้องรักษา

ข้อสังเกต

จะพิจารณาจากข้อเท็จจริงที่เกิดขึ้น โดยให้ความสำคัญกับปัญหาต่อสุขภาพที่มากที่สุดเป็นเกณฑ์กำหนดระดับ และเป็นความรุนแรงต่อสุขภาพที่มีข้อมูลวิชาการรองรับ พิจารณาจากภาพรวมของสินค้าไม่ปลอดภัย ไม่จำกัดเฉพาะข้อมูลอำเภอ

ข้อ 2 กลุ่มประชากรที่เป็นกลุ่มเสี่ยงหลักที่ได้รับผลกระทบ (น้ำหนักร้อยละ 20)

ระดับคะแนน	กลุ่มประชากรที่เป็นกลุ่มเสี่ยงหลักที่ได้รับผลกระทบ
4	ประชากรกลุ่มเฉพาะที่เป็นกลุ่มเสี่ยงหลักที่ได้รับผลกระทบ ได้แก่ - ทารก - เด็ก (อายุ 0-12 ปี) - หญิงตั้งครรภ์ - ผู้ป่วย - ผู้พิการ

ระดับคะแนน	กลุ่มประชากรที่เป็นกลุ่มเสี่ยงหลักที่ได้รับผลกระทบ
3	ผู้สูงอายุ (อายุมากกว่า 60 ปี)
2	กลุ่มอื่นๆ ที่ไม่ใช่กลุ่มในระดับคะแนน 3 และ 4 ทั้งนี้รวมถึงทุกกลุ่มวัย
1	กลุ่มที่เข้าไปแสวงหาความเสี่ยงเอง

ข้อสังเกต

จะพิจารณาจากข้อเท็จจริงที่เกิดขึ้นว่า เกิดขึ้นกับประชากรกลุ่มเฉพาะกลุ่มใดเป็นหลัก

ข้อ 3 ความถี่ในการรับประทาน ใช้ หรือสัมผัส (น้ำหนักร้อยละ 10)

ระดับคะแนน	ความถี่ในการรับประทาน ใช้ หรือสัมผัส
4	รับประทาน ใช้ หรือสัมผัส ในลักษณะอย่างใดอย่างหนึ่ง ดังนี้ - เป็นประจำ หรือใช้เกือบทุกวัน - Usually /Always (ประมาณร้อยละ 90 ถึงร้อยละ 100) - ประมาณ 6-7 วันต่อสัปดาห์
3	รับประทาน ใช้ หรือสัมผัส ในลักษณะอย่างใดอย่างหนึ่ง ดังนี้ - ใช้บ่อยๆ - Normally (ประมาณร้อยละ 80) - ประมาณ 4-5 วันต่อสัปดาห์
2	รับประทาน ใช้ หรือสัมผัส ในลักษณะอย่างใดอย่างหนึ่ง ดังนี้ - ใช้บางครั้ง - Sometime (ประมาณร้อยละ 50) - ประมาณ 2-3 วันต่อสัปดาห์
1	รับประทาน ใช้ หรือสัมผัส ในลักษณะอย่างใดอย่างหนึ่ง ดังนี้ - ใช้นานๆ ครั้ง - Seldom (ประมาณร้อยละ 10) - น้อยกว่าหรือเท่ากับ 1 วันต่อสัปดาห์หรือใช้เฉพาะบางช่วงเวลา

ข้อสังเกต

จะพิจารณาจากข้อเท็จจริงว่า เข้าข่ายในลักษณะใดมากที่สุด ในกรณีที่เป็นสินค้าที่ใช้มากกว่า 1 ครั้งต่อวัน อาจปรับเกณฑ์โดยเพิ่มความถี่ให้เหมาะสมได้

ข้อ 4 ประมาณการประชากรที่สัมผัสและได้รับผลกระทบทางสุขภาพ (น้ำหนักร้อยละ 10)

ระดับคะแนน	ประมาณการประชากรที่สัมผัสและได้รับผลกระทบทางสุขภาพ
4	ประมาณร้อยละ 76-100 ของประชากรในอำเภอ
3	ประมาณร้อยละ 51-75 ของประชากรในอำเภอ
2	ประมาณร้อยละ 26-50 ของประชากรในอำเภอ
1	ประมาณร้อยละ 1-25 ของประชากรในอำเภอ

ข้อสังเกต

ให้พิจารณาประมาณการหรือใช้ข้อมูลที่มีอยู่ หากสินค้าไม่ส่งผลต่อสุขภาพโดยตรง ให้พิจารณาจากผลทางอ้อม เช่น การมีผลกระทบต่อสิ่งแวดล้อม

ข้อ 5 มาตรการในประเทศ (น้ำหนักร้อยละ 10)

ระดับคะแนน	มาตรการในประเทศ
4	ห้ามใช้ ผลิต นำเข้า หรือจำหน่าย
3	จำกัดการใช้ หรือมีมาตรการที่เข้มงวด
2	มีการกำหนดคำเตือนการใช้
1	มีกระบวนการรณรงค์ให้คำนึงถึงความเสี่ยง

ข้อสังเกต

1. มาตรการที่ใช้ในประเทศ เช่น ห้ามใช้ จำกัดการใช้ ฯ พิจารณาตามพระราชบัญญัติธรรมนูญสุขภาพพื้นที่ เทศบัญญัติ และข้อกำหนดท้องถิ่นอื่นๆ

2. มีการกำหนดคำเตือนการใช้ เช่น จดหมายข่าว อย. ประกาศหน่วยงานราชการในจังหวัด

3. มีกระบวนการรณรงค์ให้คำนึงถึงความเสี่ยง จะพิจารณาว่า เมื่อไม่มีข้อกำหนดในระดับคะแนน 2-4 แต่มีการรณรงค์ขององค์กรต่างๆในพื้นที่หรือในระดับจังหวัดหรือในระดับประเทศ (อาจมีโปสเตอร์/แผ่นพับรณรงค์) หรือมีการทำบันทึกข้อตกลงร่วมกันในระหว่างหน่วยงาน/องค์กรต่างๆในอำเภอ

ข้อ 6 มีสารตกค้างในสิ่งแวดล้อม และอาจก่อให้เกิดอันตรายต่อมนุษย์ (น้ำหนักร้อยละ 10)

ระดับคะแนน	สารตกค้างในสิ่งแวดล้อมและ อาจก่อให้เกิดอันตรายต่อมนุษย์
4	อันตรายรุนแรง
3	อันตรายปานกลาง
2	อันตรายน้อย
1	ไม่อันตราย

ข้อสังเกต

จะพิจารณาจากการตรวจพบสารเคมี และนำสารเคมีนั้นมาเทียบอันตรายอ้างอิงจาก Material safety data sheet (MSDS) หรือจากข้อมูลของหน่วยงาน/องค์กรต่างๆที่ดำเนินการอยู่

ข้อ 7 สัดส่วนสินค้าที่ไม่ปลอดภัยต่อสินค้าทั้งหมดในประเภทเดียวกัน (น้ำหนักร้อยละ 10)

ระดับคะแนน	สัดส่วนสินค้าที่ไม่ปลอดภัยต่อสินค้าทั้งหมดในประเภทเดียวกัน
4	มากกว่าร้อยละ 80
3	มากกว่าร้อยละ 70 ถึงน้อยกว่า ร้อยละ 80
2	มากกว่าร้อยละ 60 ถึงน้อยกว่า ร้อยละ 70
1	น้อยกว่า ร้อยละ 60

ข้อสังเกต

จะพิจารณาจากสัดส่วนสินค้าที่ไม่ปลอดภัยต่อสินค้าทั้งหมดในประเภทเดียวกันที่มีในอำเภอ

ข. การประเมินความเป็นไปได้ในการแก้ปัญหา

เกณฑ์และน้ำหนักที่ใช้ในการประเมินความเป็นไปได้ในการแก้ไขปัญหาเพื่อจัดลำดับความสำคัญของสินค้าไม่ปลอดภัย เป็นไปตามตารางที่ 10 ดังนี้

ตารางที่ 10 เกณฑ์และน้ำหนักในการประเมินความเป็นไปได้ในการแก้ไขปัญหาเพื่อจัดลำดับความสำคัญของสินค้าไม่ปลอดภัยระดับอำเภอ

ลำดับ	เกณฑ์การประเมินความเป็นไปได้	น้ำหนัก (ร้อยละ)
1	การมีสิ่งทดแทนหรือทางเลือกอื่น	10
2	ราคาสินค้าทดแทนหรือทางเลือกอื่นที่ผู้บริโภคต้องจ่าย หากใช้ทดแทน	10
3	ผลกระทบต่อการปฏิบัติงาน	10
4	ผลกระทบต่อผู้ผลิตหรือผู้ประกอบการ	10
5	ความร่วมมือของภาคีเครือข่าย - ประชาชน/ผู้บริโภค - ผู้นำ - หน่วยราชการ - ผู้ประกอบการ - นักการเมืองท้องถิ่น	40
6	เป็นโยบายที่มีผลต่อการดำเนินงานในอำเภอ	20
รวม		**100**

โดยมีระดับคะแนนของเกณฑ์ที่ใช้ในการประเมินความเป็นไปได้ในการแก้ไขปัญหาเพื่อจัดลำดับความสำคัญของสินค้าไม่ปลอดภัย ดังนี้

ข้อ 1 การมีสิ่งทดแทน หรือทางเลือกอื่น (น้ำหนักร้อยละ 10)

ระดับคะแนน	การมีสิ่งทดแทน หรือทางเลือกอื่น
4	ทดแทนสินค้าที่เป็นปัญหา ได้ทุกชนิดโดยสมบูรณ์ (ทดแทนได้ร้อยละ 100)หรือเป็นสินค้าไม่จำเป็นและอาจเป็นอันตราย
3	ทดแทนสินค้าที่เป็นปัญหา ได้บางส่วน (ร้อยละ 75)
2	ทดแทนสินค้าที่เป็นปัญหา ได้บ้าง (ร้อยละ 50)
1	ไม่มีสิ่งทดแทน

ข้อสังเกต

ให้พิจารณาสิ่งทดแทนหรือทางเลือก โดยมองจากผลิตภัณฑ์ปัญหา มิใช่มองสารเคมีที่เจือปนมา เช่น ผลิตภัณฑ์ยาน้ำสมุนไพรปนปลอมสเตอรอยด์ พิจารณาการทดแทนโดยผลิตภัณฑ์ยาน้ำสมุนไพร มิใช่พิจารณาการทดแทนสเตอรอยด์ ฯ

ข้อ 2 ราคาสินค้าทดแทนหรือทางเลือกอื่น ที่ผู้บริโภคต้องจ่าย หากใช้ทดแทน (น้ำหนักร้อยละ 10)

ระดับคะแนน	การมีสิ่งทดแทน หรือทางเลือกอื่น
4	ราคาเท่ากับสินค้าที่เป็นปัญหา หรือราคาถูกกว่า
3	ราคาสูงกว่าสินค้าที่เป็นปัญหา เท่ากับร้อยละ 1-25
2	ราคาสูงกว่าสินค้าที่เป็นปัญหา เท่ากับร้อยละ 26-50
1	ราคาสูงกว่าสินค้าที่เป็นปัญหา มากกว่าร้อยละ 50

ข้อสังเกต

ในการพิจารณา อาจคำนึงถึงความแตกต่างด้านราคาที่ผู้บริโภคยินดีจ่าย เพื่อปรับระดับคะแนนได้

ข้อ 3 ระดับผลกระทบต่อการปฏิบัติงาน (น้ำหนักร้อยละ 10)

ระดับคะแนน	ระดับผลกระทบต่อผู้ปฏิบัติงาน
4	เกิดผลกระทบน้อยมากหรือไม่เกิดผลกระทบเลย
3	เกิดผลกระทบน้อย
2	เกิดผลกระทบปานกลาง
1	เกิดผลกระทบมาก

ข้อสังเกต

เนื่องจากการคุ้มครองผู้บริโภคในระดับอำเภอ เป็นพื้นที่ขนาดเล็ก อาจส่งผลต่อการปฏิบัติงานในด้านอื่นๆ ซึ่งอาจนำไปสู่การตัดสินใจเลือกที่จะดำเนินการหรือไม่ดำเนินการ จึงต้องพิจารณาประเมินผลกระทบที่อาจเกิดขึ้นร่วมด้วย

ข้อ 4 ระดับผลกระทบต่อผู้ผลิต หรือผู้ประกอบการ (น้ำหนักร้อยละ 10)

ระดับคะแนน	ระดับผลกระทบต่อผู้ผลิต หรือผู้ประกอบการ
4	เกิดผลกระทบน้อยมากหรือไม่เกิดผลกระทบเลย
3	เกิดผลกระทบน้อย
2	เกิดผลกระทบปานกลาง
1	เกิดผลกระทบมาก

ข้อสังเกต

อาจต้องใช้ดุลพินิจของผู้เข้าร่วมประชุมในการประเมินผลกระทบ

ข้อ 5 ความร่วมมือของภาคีเครือข่าย (น้ำหนักร้อยละ 40)

กำหนดกลุ่ม:

กลุ่มที่ 1 ประชาชน/ผู้บริโภค

กลุ่มที่ 2 ผู้ประกอบการ

กลุ่มที่ 3 ผู้นำ ได้แก่ ปราชญ์ชาวบ้าน ผู้นำชุมชน ผู้นำศาสนา ผู้นำองค์กรต่างๆ เจ้าหน้าที่ปฏิบัติงานองค์กรพัฒนาเอกชน อาสาสมัครสาธารณสุข (อสม.)

กลุ่มที่ 4 ผู้บริหารองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น (ที่มิใช่ข้าราชการ) ได้แก่ นายกเทศมนตรี เทศมนตรี นายก อบจ. นายก อบต. และกรรมการต่างๆ

กลุ่มที่ 5 ข้าราชการผู้ปฏิบัติงานในส่วนงานต่างๆ

ระดับคะแนน	ความร่วมมือของภาคีเครือข่าย
4	ภาคีจำนวน 5 กลุ่ม
3	ภาคีจำนวน 4 กลุ่ม
2	ภาคีจำนวน 3 กลุ่ม
1	ภาคีจำนวน 2 กลุ่ม

ข้อสังเกต

ในกรณีที่บุคคลใดอยู่หลายกลุ่ม ให้พิจารณาจัดอยู่เพียงกลุ่มเดียว โดยพิจารณาจากสถานะทางการ หรือการปฏิบัติงานหรือกิจกรรมหลักของบุคคลนั้น

ข้อ 6 เป็นโยบายที่มีผลต่อการดำเนินงานในอำเภอ (น้ำหนักร้อยละ 20)

ผู้ให้นโยบาย:

1. ปลัดกระทรวงสาธารณสุข
2. เลขาธิการคณะกรรมการอาหารและยา (อย.) นายแพทย์สาธารณสุขจังหวัด คปสอ.
3. ประธานคณะกรรมการพัฒนาคุณภาพชีวิตระดับอำเภอ (พชอ.)
4. ผู้ว่าราชการจังหวัด
5. นายอำเภอ

ระดับคะแนน	เป็นโยบายที่มีผลต่อการดำเนินงานในอำเภอ
4	มีนโยบายที่เกี่ยวกับการคุ้มครองผู้บริโภคและมีแผนงาน/แผนปฏิบัติการของอำเภอ
3	ไม่เป็นนโยบายที่เกี่ยวกับการคุ้มครองผู้บริโภค แต่ดำเนินการเป็นโครงการ/กิจกรรมการคุ้มครองผู้บริโภค โดยไม่มีแผนงาน/แผนปฏิบัติการของอำเภอ

ระดับคะแนน	เป็นโยบายที่มีผลต่อการดำเนินงานในอำเภอ
2	มีนโยบายที่เกี่ยวกับการคุ้มครองผู้บริโภคและยังไม่มีแผนงาน/แผนปฏิบัติการ
1	ไม่มีทั้งนโยบายและแผนงาน/แผนปฏิบัติการที่เกี่ยวกับการคุ้มครองผู้บริโภค

ข้อสังเกต

1. ต้องพิจารณาว่า นโยบายที่เกี่ยวกับการคุ้มครองผู้บริโภคนั้น มีความสัมพันธ์กับสินค้าไม่ปลอดภัยที่กำหลังพิจารณาหรือไม่ หากไม่มีความสัมพันธ์เลย ควรพิจารณาลดคะแนน
2. ต้องพิจารณาสถานะของนโยบายในช่วงเวลาของการประชุมพิจารณาจัดทำเกณฑ์
3. ผู้คัดเลือกอาจคำนึงถึงน้ำหนักของผลกระทบของนโยบายที่สัมพันธ์กับระดับผู้บริหาร

บทที่ 4

กระบวนการจัดลำดับความสำคัญของสินค้าไม่ปลอดภัย

การดำเนินงานตามโครงการจัดการสินค้าไม่ปลอดภัยโดยใช้กลไกคณะกรรมการพัฒนาคุณภาพชีวิตระดับอำเภอ (พชอ.) ภายใต้การสนับสนุนของแผนงานพัฒนาวิชาการและสร้างความเข้มแข็งกลไกคุ้มครองผู้บริโภค (คคส.) นั้น

"สินค้าไม่ปลอดภัย" หมายถึง ยา อาหาร เครื่องสำอาง เครื่องมือแพทย์ และวัตถุอันตราย ที่ไม่ถูกต้องตามกฎหมายว่าด้วยการนั้น หรือมีการนำไปใช้อย่างไม่เหมาะสม จนอาจก่อให้เกิดความไม่ปลอดภัยต่อผู้บริโภค เมื่อได้บริโภคหรือใช้ผลิตภัณฑ์ดังกล่าว

การกำหนดสินค้าที่ไม่ปลอดภัย

การดำเนินงานรวบรวมปัญหาเพื่อนำมาจัดลำดับความสำคัญของสินค้าไม่ปลอดภัยนั้น สิ่งที่สำคัญลำดับแรกคือ การกำหนดสินค้าที่ไม่ปลอดภัย ซึ่งอาจมาจากแหล่งข้อมูลต่างๆ ดังนี้

1. สินค้าที่ไม่ปลอดภัยที่ คคส. ดำเนินการอยู่

คคส. ได้ทำการศึกษาปัญหาสินค้าไม่ปลอดภัยที่มีข้อมูลจากต่างประเทศและข้อมูลภายในประเทศที่สำคัญ ส่วนหนึ่งได้นำเสนอปัญหาและแนวทางแก้ไขเข้าสู่วาระสมัชชาสุขภาพแห่งชาติ การกำหนดสินค้าที่ไม่ปลอดภัยโดยใช้ข้อมูล คคส. มักใช้ในการดำเนินงานในระดับประเทศและระดับจังหวัด

การกำหนดสินค้าที่ไม่ปลอดภัยด้วยวิธีนี้ มีจุดเด่นที่เป็นปัญหาที่มีการศึกษาข้อมูลและคัดเลือกเพื่อดำเนินการมาแล้ว ตลอดจนมีการยอมรับแล้วว่าเป็นปัญหาในระดับประเทศ ขนาดของปัญหาบางรายการครอบคลุมในหลายพื้นๆที่ แต่ก็พบว่าบางประเด็นอาจไม่ใช่ปัญหาของพื้นที่บางแห่งก็ได้ สามารถติดตามข้อมูล คคส.ที่ทำการเผยแพร่ที่เว็บไซต์ www.thaihealthconsumer.org ของ คคส.

2. สินค้าที่ไม่ปลอดภัยที่หน่วยงานภาครัฐรวบรวมปัญหาหรือดำเนินการอยู่

หน่วยงานภาครัฐ เช่น สำนักงานคณะกรรมการคุ้มครองผู้บริโภค (สคบ.) สำนักงานคณะกรรมการอาหารและยา (อย.) กรมวิทยาศาสตร์การแพทย์ ฯ ได้มีการจัดทำรายงานข้อมูลต่างๆของหน่วยงานเผยแพร่สู่สาธารณชนในเว็บไซต์และจดหมายข่าวของหน่วยงาน ประกอบด้วยข้อมูลวิชาการและข้อมูลผลิตภัณฑ์ที่มีปัญหา ซึ่งมาจากข้อมูลที่เป็นปัญหาในต่างประเทศ ผลการตรวจสอบ และผลการตรวจวิเคราะห์ของหน่วยงานเอง

การกำหนดสินค้าที่ไม่ปลอดภัยด้วยวิธีนี้ มีจุดเด่นที่เป็นนโยบายของภาครัฐ หลายประเด็นปัญหามีข้อมูลรองรับว่า มีความรุนแรงและจำเป็นต้องแก้ไขอย่างเร่งด่วน มีการสั่งการให้หน่วยงานในภาครัฐนำไปปฏิบัติ แต่ก็พบว่า บางประเด็นอาจไม่ใช่ปัญหาของพื้นที่อย่างแท้จริงก็ได้ นอกจากนี้กลวิธีในการแก้ไขปัญหาที่กำหนดมาจากส่วนกลางอาจไม่สอดคล้องกับพื้นที่หรือผู้มีส่วนได้ส่วนเสียในพื้นที่อาจขาดการมีส่วนร่วมเท่าที่ควร

3. สินค้าที่ไม่ปลอดภัยที่มูลนิธิเพื่อผู้บริโภคเผยแพร่ในวารสารฉลาดซื้อ

มูลนิธิเพื่อผู้บริโภค ได้มีการจัดทำรายงานข้อมูลการตรวจสินค้าต่างๆ เผยแพร่สู่สาธารณชนโดยผ่านวารสารฉลาดซื้อ ซึ่งมาจากผลการทดสอบสินค้าต่างๆชนิดเดียวกันของผู้ประกอบการหลายราย ข้อมูลส่วนใหญ่จึงเป็นข้อมูลเปรียบเทียบราคา คุณสมบัติ คุณภาพ และอื่นๆ ในบางกรณีเคยพบปัญหาการปนเปื้อนของสารเคมีหรือมีสารเคมีเกินปริมาณที่มาตรฐานกำหนด ฯ โดยกรณีที่พบปัญหา มูลนิธิเพื่อผู้บริโภคจะมีการแถลงข่าวเผยแพร่ผลการตรวจวิเคราะห์ให้สาธารณชนทราบ

การกำหนดสินค้าที่ไม่ปลอดภัยด้วยวิธีนี้ มีจุดเด่นที่เป็นข้อมูลที่มาจากการทดสอบจริง การระบุปัญหามีข้อมูลวิชาการรองรับ บางประเด็นอาจไม่ใช่ปัญหาของพื้นที่ แต่เป็นปัญหาในภาพรวมของประเทศ

4. สินค้าที่ไม่ปลอดภัยที่ผู้มีส่วนได้ส่วนเสียตระหนักว่าเป็นปัญหา

การกำหนดสินค้าที่ไม่ปลอดภัยด้วยวิธีนี้ มีการดำเนินการโดยทั่วไปในระดับต่างๆกัน เพื่อให้ภาคส่วนต่างๆเข้ามามีส่วนร่วมในการค้นหาปัญหาและร่วมแก้ไขปัญหาที่เกิดขึ้น จุดเด่นที่ผู้มีส่วนได้ส่วนเสีย ทั้งเจ้าหน้าที่ผู้ปฏิบัติงาน ผู้ประกอบการ โดยเฉพาะอย่างยิ่งผู้บริโภคตระหนักว่าเป็นปัญหาที่อยากให้แก้ไข แต่ก็มีจุดอ่อนที่บางครั้ง ข้อมูลทางวิชาการรองรับอาจจะไม่มากเท่า 3 กลุ่มแรก และการที่จะให้ผู้มีส่วนได้ส่วนเสียมาร่วมกันระบุประเด็นปัญหาจำเป็นต้องมีกระบวนการออกแบบเพื่อให้ได้ประเด็นปัญหาที่แท้จริง

5. สินค้าที่ไม่ปลอดภัยที่มีผู้ร้องเรียนมายังศูนย์รับเรื่องร้องเรียนของหน่วยงานรัฐและองค์กรผู้บริโภค

การกำหนดสินค้าที่ไม่ปลอดภัยด้วยวิธีนี้ มีจุดเด่นที่ผู้บริโภคเป็นผู้เสนอปัญหาจากการบริโภคโดยแจ้งปัญหาหรือความเสียหายจากการบริโภคผลิตภัณฑ์ไปยังหน่วยงานรัฐและองค์กรผู้บริโภค แต่มีจุดอ่อนคือไม่มีข้อมูลทางวิชาการสนับสนุนปัญหา ต้องมีการค้นคว้าทางวิชาการเพิ่มเติม และศูนย์รับเรื่องร้องเรียนต้องมั่นใจว่าปัญหาที่ร้องเรียนนั้นเป็นปัญหาจากการบริโภคสินค้าที่ไม่ปลอดภัยอย่างแท้จริง

6. สินค้าที่ไม่ปลอดภัยที่มีการรายงานหรือฐานข้อมูลวิชาการมาจากหน่วยงานเฝ้าระวังทั้งในและต่างประเทศ

การกำหนดสินค้าที่ไม่ปลอดภัยด้วยวิธีนี้ มีจุดเด่นที่ผู้ปฏิบัติงาน/หน่วยงานได้รายงานปัญหาที่เกิดขึ้นในพื้นที่ปฏิบัติการมายังหน่วยงานเฝ้าระวัง และมีฐานวิชาการของสินค้าที่เป็นปัญหา แต่มีจุดอ่อนคือการรายงานอาจน้อยกว่าความเป็นจริง เช่น ฐานข้อมูลการร้องเรียนของสำนักงานคณะกรรมการอาหารและยา ฐานข้อมูลเฝ้าระวังผลิตภัณฑ์สุขภาพที่ไม่ปลอดภัยของกรมวิทยาศาสตร์การแพทย์

กระบวนการจัดลำดับความสำคัญของสินค้าไม่ปลอดภัย

1. ขั้นตอนการเตรียมการ

1.1 ประสานงานไปยังหน่วยงาน ภาคีเครือข่ายต่างๆ และผู้มีส่วนได้ส่วนเสียที่เกี่ยวข้องกับสินค้าไม่ปลอดภัยต่างๆ เพื่อขอให้นำเสนอข้อมูลปัญหาสินค้าไม่ปลอดภัย หรือหากไม่สามารถส่งมาล่วงหน้า ขอให้เตรียมข้อมูลปัญหาสินค้าไม่ปลอดภัยมาเสนอในวันประชุม และผู้เสนอปัญหาต้องเตรียมข้อมูลปัญหาสินค้าไม่ปลอดภัยที่หน่วยงาน/องค์กรตนเสนอ เพื่อชี้แจงให้ผู้เข้าประชุมทราบ

<u>ใช้แบบเสนอปัญหาสินค้าไม่ปลอดภัยของหน่วยงาน/ภาคี (แบบ ปส.1)</u>

1.2 ผู้รับผิดชอบรวบรวมปัญหาสินค้าไม่ปลอดภัย จากแหล่งข้อมูลต่างๆ ได้แก่ ข้อมูลสินค้าที่ไม่ปลอดภัยที่ คคส. ดำเนินการอยู่ สินค้าไม่ปลอดภัยตามนโยบายของหน่วยงานภาครัฐ สินค้าไม่ปลอดภัยที่มูลนิธิเพื่อผู้บริโภคเผยแพร่ในวารสารฉลาดซื้อ สินค้าไม่ปลอดภัยที่ผู้มีส่วนได้ส่วนเสียตระหนักว่าเป็นปัญหา และสินค้าไม่ปลอดภัย ข้อมูลศูนย์รับเรื่องร้องเรียนของหน่วยงานรัฐและองค์กรผู้บริโภค รายงานหรือฐานข้อมูลวิชาการมาจากหน่วยงานเฝ้าระวังทั้งในและต่างประเทศ (ถ้ามี) นอกจากนี้ผู้รับผิดชอบอาจหาข้อมูลเบื้องต้นได้จากข้อมูลสถานการณ์ปัญหาของพื้นที่ที่มีการรายงานไว้ หรืออาจทำการสำรวจสถานการณ์ปัญหาในพื้นที่ก็ได้

2. ขั้นตอนปฏิบัติการเสนอประเด็นปัญหาเพื่อคัดเลือก (ใช้เวลาประมาณ 1-2 ชั่วโมง)

2.1 จัดประชุมหน่วยงานหรือภาคีที่เกี่ยวข้อง และผู้มีส่วนได้ส่วนเสีย เพื่อระดมสมองในการคัดเลือกประเด็นปัญหาของสินค้าไม่ปลอดภัยร่วมกันในเบื้องต้น โดยนำประเด็นปัญหาทั้งหมดที่ได้จากข้อ 1 มารวมกัน อาจเรียงลำดับปัญหาตามความถี่ที่มีผู้เสนอ

2.2 กำหนดกติกาในการคัดเลือกร่วมกัน เช่น ปัญหามีความชัดเจน มีข้อมูลรายงานปัญหาหรือมีแหล่งข้อมูลอ้างอิง ฯลฯ

2.3 ผู้เสนอแต่ละคนอภิปรายเหตุผลพร้อมทั้งแสดงหลักฐานเชิงประจักษ์ ตามที่กำหนดในกติกา เพื่อสนับสนุนในการเลือกประเด็นปัญหาดังกล่าว

2.4 จัดกลุ่มปัญหาที่ใกล้เคียงกัน หรืออยู่ในหมวดหมู่เดียวกันเข้าด้วยกัน และสรุปประเด็นปัญหาที่ได้

2.5 ที่ประชุมลงคะแนนคัดเลือกประเด็นปัญหาของสินค้าไม่ปลอดภัย โดยรอบแรกคัดเลือกมาไม่เกิน 10 ปัญหา ตามลำดับคะแนนที่มีผู้เลือกมากที่สุด ในการลงคะแนนอาจใช้การยกมือโหวตหรือลงคะแนนแบบเป็นทางการก็ได้ ทั้งนี้ให้พิจารณาตามความเหมาะสมหรือตามที่ประชุมกำหนด โดยใช้แบบสรุปสินค้าไม่ปลอดภัย 10 รายการ

<u>ใช้แบบสรุปรายชื่อสินค้าไม่ปลอดภัย 10 รายการ (แบบ ปส.2)</u>

3. ขั้นตอนการหาข้อมูลทางวิชาการตามเกณฑ์การประเมินความเสี่ยงและเกณฑ์การประเมินความเป็นไปได้ในการแก้ปัญหา

3.1 ผู้รับผิดชอบในการดำเนินการ พิจารณาข้อมูลเบื้องต้นของประเด็นปัญหาของสินค้าไม่ปลอดภัย โดยใช้เกณฑ์การประเมินความเสี่ยงและเกณฑ์การประเมินความเป็นไปได้ในการแก้ปัญหา และสรุปแนวทางในการหาข้อมูลที่จำเป็นเพิ่มเติม

3.2 ผู้รับผิดชอบค้นหาข้อมูลทางวิชาการหรือประสานหน่วยงานที่เกี่ยวข้องเพื่อให้ได้มาซึ่งข้อมูลเพื่อเตรียมนำเข้าในการประชุมพิจารณาจัดลำดับของสินค้าไม่ปลอดภัย

4. ขั้นตอนการจัดลำดับความสำคัญของสินค้าไม่ปลอดภัย (ใช้เวลาประมาณ 3-4 ชั่วโมง)

4.1 จัดประชุมตัวแทนแกนนำภาคีที่เกี่ยวข้องและแกนนำผู้มีส่วนได้ส่วนเสีย เพื่อร่วมกันจัดลำดับความสำคัญของสินค้าไม่ปลอดภัย โดยใช้เกณฑ์การประเมินความเสี่ยงและเกณฑ์การประเมินความเป็นไปได้ในการแก้ปัญหา

<u>ใช้แบบประเมินความเสี่ยงของสินค้าไม่ปลอดภัย (แบบ ปส.3) จำนวน 1 ผลิตภัณฑ์/ฉบับ</u>

<u>ใช้แบบประเมินความเป็นไปได้ในการแก้ไขปัญหา (แบบ ปส.4) จำนวน 1 ผลิตภัณฑ์/ฉบับ</u>

4.2 นำผลที่ได้ตามเกณฑ์การประเมินทั้งหมด มาสรุปตามแบบสรุปคะแนนตามเกณฑ์การจัดลำดับสินค้าที่ไม่ปลอดภัย

<u>ใช้แบบสรุปคะแนนสินค้าที่นำมาจัดลำดับความสำคัญของสินค้าไม่ปลอดภัย 10 รายการ ตามเกณฑ์การประเมินความเสี่ยง (แบบ ปส.5)</u>

<u>ใช้แบบสรุปคะแนนสินค้าที่นำมาจัดลำดับความสำคัญของสินค้าไม่ปลอดภัย 10 รายการ ตามเกณฑ์ความเป็นไปได้ในการแก้ไขปัญหา (แบบ ปส.6)</u>

4.3 ประชุมพิจารณาคะแนนที่ได้ในแต่ละสินค้า จากนั้นสรุปผลการจัดลำดับความสำคัญของสินค้าไม่ปลอดภัย 5 อันดับแรก

<u>ใช้แบบสรุปการจัดลำดับสินค้าที่ไม่ปลอดภัย (แบบ ปส.7 และแบบ ปส. 8)</u>

5. ขั้นตอนการหาแนวทางแก้ไขปัญหาสินค้าที่ไม่ปลอดภัย (ใช้เวลาประมาณ 3-4 ชั่วโมง)

5.1 กำหนดกติกาในการคัดเลือกปัญหาเพื่อดำเนินการแก้ไขปัญหาในข้อ 4

5.2 ผู้เสนอแต่ละคนอภิปรายเหตุผลสนับสนุนในการเลือกประเด็นปัญหาดังกล่าว

5.3 ที่ประชุมลงคะแนนคัดเลือกประเด็นปัญหาของสินค้าไม่ปลอดภัยที่มีความเร่งด่วนหรือมีความสำคัญที่หน่วยงานหรือภาคีเห็นชอบร่วมกันในการดำเนินการแก้ไข โดยการดำเนินการแก้ไขควรคิดมาตรการต่างๆในการคุ้มครองผู้บริโภคอย่างรอบด้าน ทั้งมาตรการทางกฎหมาย ทางวิชาการ ทางสังคม และอื่นๆ

ภาคผนวก ก

ตัวอย่างการนำเกณฑ์การจัดลำดับความสำคัญฯ ไปใช้

การจัดลำดับความสำคัญของสินค้าที่ไม่ปลอดภัย อำเภอพรรณานิคม จังหวัดสกลนคร

โดย ภก.ศศิพงค์ ทิพย์รัชดาพร

โรงพยาบาลพระอาจารย์ฝั้น อาจาโร

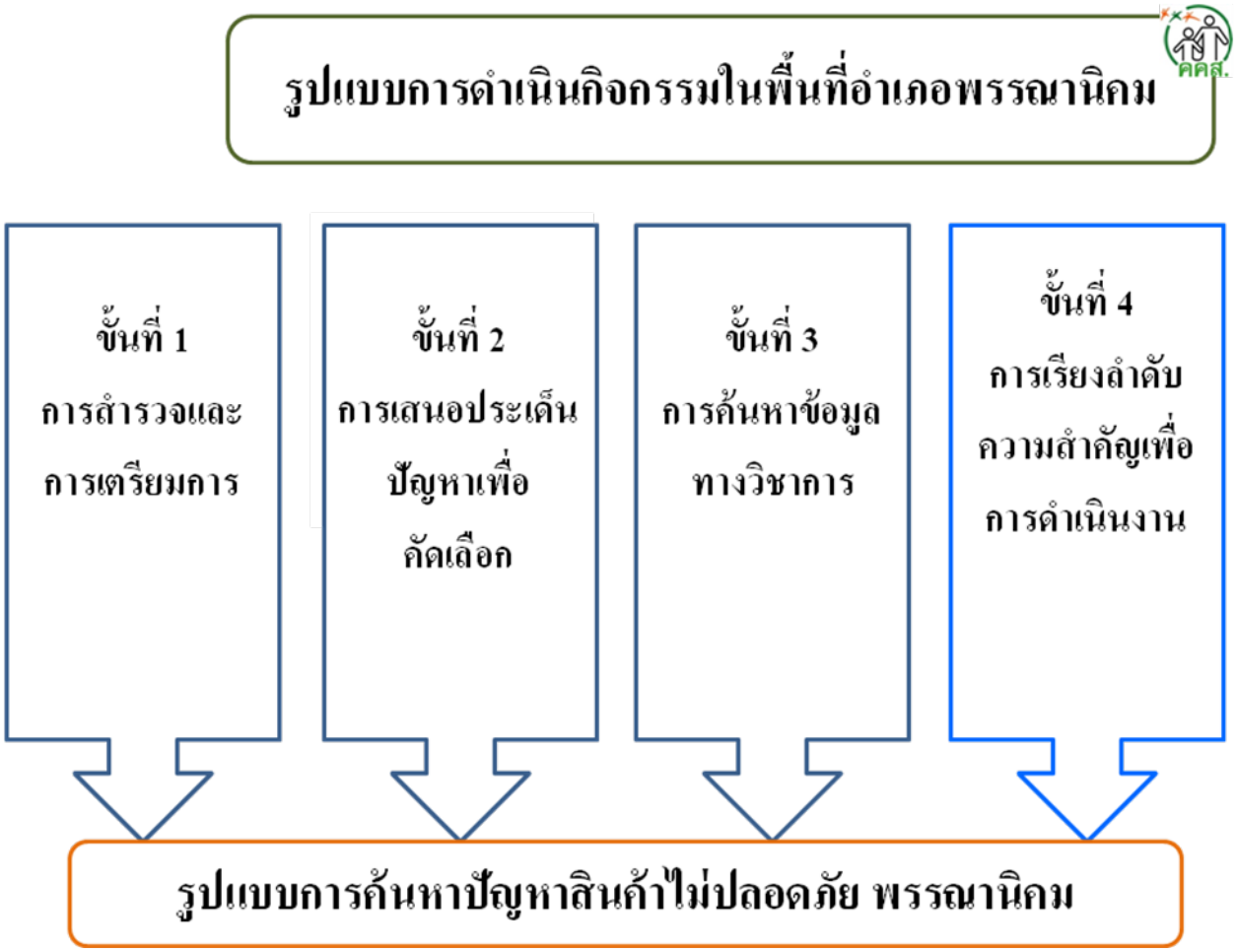

รูปแบบการดำเนินกิจกรรมในพื้นที่อำเภอพรรณานิคม

ขั้นที่ 1
การสำรวจและการเตรียมการ

เครื่องสำอางอันตราย	ผักปนเปื้อนสารพิษ	สารพิษจากกล่องโฟม
ผลิตภัณฑ์ลดความอ้วน	เครื่องปรุงรสหมดอายุ	ขนมปังไม่มี อย.
แคนตาลูปปนเปื้อนสารพิษ	น้ำมันทอดซ้ำ	สารปนเปื้อนในร้านเนื้อย่าง

ดำเนินการสำรวจปัญหาสินค้าไม่ปลอดภัยใน 3 กลุ่มตัวอย่าง และดำเนินการส่งหนังสือเชิญไปยังภาคีเครือข่ายที่เกี่ยวข้อง

ขั้นที่ 2
การเสนอประเด็นปัญหาเพื่อคัดเลือก

ลำดับ	ประเด็นปัญหา	คะแนนที่ได้
1	แคนตาลูปปนเปื้อนสารเคมี	47
2	สไบนางที่แช่ฟอร์มาลีน	41
3	เครื่องสำอางผสมสารอันตราย	38
4	ผลิตภัณฑ์ลดน้ำหนักที่ปลอมปน sibutamine	36
5	ยาน้ำกระสายเส้นผสมสเตียรอยด์	32
6	ลูกชิ้นผสมสารบอแรกซ์	30
7	น้ำมันทอดซ้ำของร้านอาหาร	24
8	ยาชุดในร้านชำ	19
9	ผลิตภัณฑ์ปรุงรสหมดอายุ	14
10	หม้อก๋วยเตี๋ยวที่ไม่ได้มาตรฐาน	8

จัดประชุมระดมสมองกับภาคีเครือข่ายและผู้มีส่วนได้เสียในการเสนอประเด็นปัญหา

ขั้นที่ 3

การค้นหาข้อมูลทางวิชาการ

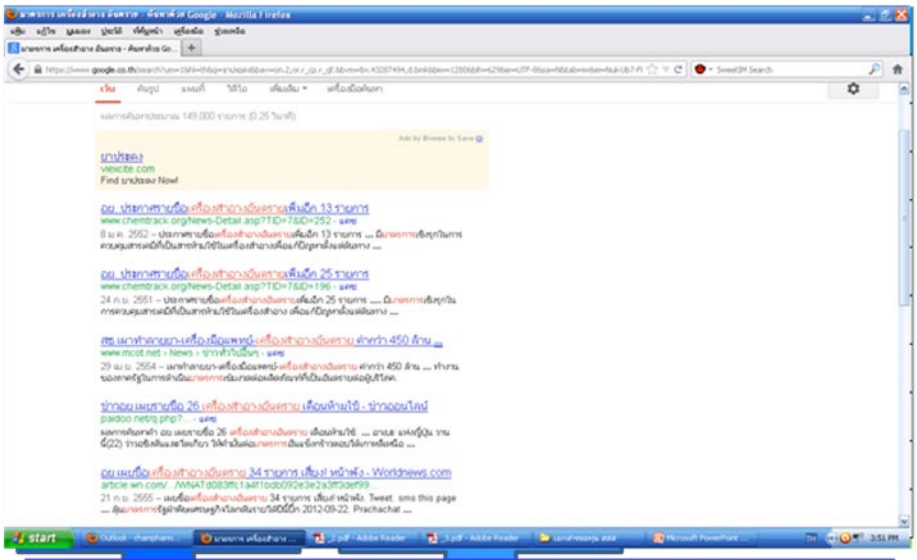

นำประเด็นปัญหาทั้ง 10 ประเด็นที่ได้มาหาข้อมูลทางวิชาการ

ขั้นที่ 4

การเรียงลำดับความสำคัญเพื่อการดำเนินงาน

ผลการประเมินความเสี่ยงของสินค้าไม่ปลอดภัย 5 อันดับในอำเภอพรรณานิคม

เกณฑ์ประเมินความเสี่ยง	น้ำหนัก (%)	คะแนนเต็ม	Hazard Product				
			Cosmetic	สไบนาง	แคนตาลูป	Steroid	Sibutamine
1.ผลต่อสุขภาพ	30	120	120	120	120	90	120
2.กลุ่มประชากร	20	80	40	80	80	60	40
3.ความถี่การใช้	10	40	40	20	30	40	40
4.ความชุก	10	40	40	40	40	40	30
5.มาตรการต่างประเทศ	5	20	20	20	20	20	20
6.มาตรการในประเทศ	5	20	20	20	20	20	20
7.สารตกค้าง	10	40	0	40	40	0	0
8.ปริมาณการใช้	10	40	40	40	40	40	40
รวม	100	400	320	380	390	310	310
		ร้อยละ	80.00	95.00	97.50	77.50	77.50

ประชุมแถนนำเพื่อร่วมกันจัดลำดับความสำคัญโดยใช้เกณฑ์ความเสี่ยงและความเป็นไปได้ในการแก้ไขปัญหา

ขั้นที่ 4

การเรียงลำดับความสำคัญเพื่อการดำเนินงาน

การประเมินผล

เมื่อนำคะแนนของเกณฑ์ประเมินความเสี่ยงเพื่อจัดลำดับความสำคัญของสินค้าอันตราย จำนวน 8 ข้อ และ เกณฑ์ประเมินความเป็นไปได้ในการแก้ปัญหาสินค้าที่ไม่ปลอดภัย จำนวน 6 ข้อ มาพิจารณาร่วมกัน ทำให้เครือข่ายการจัดลำดับความสำคัญของสินค้าไม่ปลอดภัย อำเภอพรรณานิคม จังหวัดสกลนคร สามารถลำดับความสำคัญของสินค้าไม่ปลอดภัย 5 อันดับแรกที่ต้องมีการวางแผนและร่วมมือกันในการแก้ไขปัญหาในภาพรวมระดับอำเภอ ได้ดังนี้

ลำดับ	ประเด็นปัญหา	ความเร่งด่วน
1	สไบนางที่แช่ฟอร์มาลีน	+++++
2	เครื่องสำอางผสมสารอันตราย	++++
3	ผลิตภัณฑ์ลดน้ำหนักที่ปลอมปน sibutamine	+++
4	แคนตาลูปปนเปื้อนสารเคมี	++
5	ยาน้ำกระสายเส้นผสมสเตียรอยด์	+

ประชุมแกนนำเพื่อร่วมกันจัดลำดับความสำคัญโดยใช้เกณฑ์ความเสี่ยงและความเป็นไปได้ในการแก้ไขปัญหา

ภาคผนวก ข

แบบฟอร์มและตารางในการดำเนินงาน (ระดับอำเภอ)

แบบ ปส.1

แบบเสนอปัญหาสินค้าไม่ปลอดภัยของหน่วยงาน/ภาคี

ชื่อหน่วยงาน/ภาคี……..

หมายเลข	รายชื่อสินค้าไม่ปลอดภัย	ลักษณะความไม่ปลอดภัยที่พบ	แหล่งข้อมูลอ้างอิง
1			
2			
3			
4			
5			

แบบ ปส.2

แบบสรุปรายชื่อสินค้าไม่ปลอดภัย 10 รายการ

การประชุมจัดลำดับสินค้าที่ไม่ปลอดภัยวันที่…….. เวลา…….

หมายเลข	รายชื่อสินค้าไม่ปลอดภัย	ข้อมูลปัญหา/ข้อมูลสนับสนุน	แหล่งข้อมูลอ้างอิง
1			
2			
3			
4			
5			
6			
7			
8			
9			
10			

แบบ ปส. 3

แบบประเมินความเสี่ยงของสินค้าไม่ปลอดภัย

หมายเลข……...ชื่อสินค้า……

เกณฑ์ประเมินความเสี่ยง	น้ำหนัก(%)	คะแนนเต็ม	คะแนนที่ได้
1.ความรุนแรงต่อสุขภาพ ระดับคะแนน เท่ากับ …….คะแนน เหตุผลประกอบการตัดสินใจ : …… …… ……			
2. กลุ่มประชากรที่เป็นกลุ่มเสี่ยงหลักที่ได้รับผลกระทบ ระดับคะแนน เท่ากับ …….คะแนน เหตุผลประกอบการตัดสินใจ : …… …… ……			
3. ความถี่ในการรับประทาน การใช้ หรือการสัมผัส ระดับคะแนน เท่ากับ …….คะแนน เหตุผลประกอบการตัดสินใจ : …… …… ……			

เกณฑ์ประเมินความเสี่ยง	น้ำหนัก(%)	คะแนนเต็ม	คะแนนที่ได้
4. ประมาณการประชากรที่สัมผัสและได้รับผลกระทบทางสุขภาพ ระดับคะแนน เท่ากับ ……คะแนน เหตุผลประกอบการตัดสินใจ : …… …… ……			
5. มาตรการในประเทศ ระดับคะแนน เท่ากับ ……คะแนน เหตุผลประกอบการตัดสินใจ : …… …… ……			
6. มีสารตกค้างในสิ่งแวดล้อม และอาจก่อให้เกิดอันตรายต่อมนุษย์ ระดับคะแนน เท่ากับ ……คะแนน เหตุผลประกอบการตัดสินใจ : …… …… ……			

เกณฑ์ประเมินความเสี่ยง	น้ำหนัก(%)	คะแนนเต็ม	คะแนนที่ได้
7. สัดส่วนสินค้าที่ไม่ปลอดภัยต่อสินค้าทั้งหมดในประเภทเดียวกันที่มีจำหน่ายในอำเภอ ระดับคะแนน เท่ากับ ……คะแนน เหตุผลประกอบการตัดสินใจ : …… …… ……			
รวมคะแนน	**100**		
คิดเป็นร้อยละ	**-**	**100**	

แบบ ปส.4

แบบประเมินความเป็นไปได้ในการแก้ไขปัญหา

หมายเลข……...ชื่อสินค้า……

เกณฑ์ประเมินความเป็นไปได้ในการแก้ไขปัญหา	น้ำหนัก(%)	คะแนนเต็ม	คะแนนที่ได้
1. การมีสิ่งทดแทนหรือทางเลือกอื่น ระดับคะแนน เท่ากับ …….คะแนน เหตุผลประกอบการตัดสินใจ : …… …… ……			
2. ราคาสินค้าทดแทนหรือทางเลือกอื่นที่ผู้บริโภคต้องจ่าย หากใช้ทดแทน ระดับคะแนน เท่ากับ …….คะแนน เหตุผลประกอบการตัดสินใจ : …… …… ……			
3. ผลกระทบต่อการปฏิบัติงาน ระดับคะแนน เท่ากับ …….คะแนน เหตุผลประกอบการตัดสินใจ : …… ……			

เกณฑ์ประเมินความเป็นไปได้ในการแก้ไขปัญหา	น้ำหนัก(%)	คะแนนเต็ม	คะแนนที่ได้
4. ผลกระทบต่อผู้ผลิตหรือผู้ประกอบการ ระดับคะแนน เท่ากับ …….คะแนน เหตุผลประกอบการตัดสินใจ : …… …… ……			
5. ความร่วมมือของภาคีเครือข่าย ระดับคะแนน เท่ากับ …….คะแนน เหตุผลประกอบการตัดสินใจ : …… …… ……			
6. เป็นโยบายที่มีผลต่อการดำเนินงานในอำเภอ ระดับคะแนน เท่ากับ …….คะแนน เหตุผลประกอบการตัดสินใจ : …… ……			
รวมคะแนน	**100**		
คิดเป็นร้อยละ	**-**	**100**	

แบบ ปส.5

แบบสรุปคะแนนสินค้าที่นำมาจัดลำดับความสำคัญของสินค้าไม่ปลอดภัย 10 รายการ ตามเกณฑ์ประเมินความเสี่ยง

เกณฑ์ประเมินความเสี่ยง	**น้ำหนัก (ร้อยละ)**	**คะแนนเต็ม**	**คะแนนที่ได้**									
			สินค้าที่ไม่ปลอดภัย									
			1…..	**2…..**	**3…..**	**4…..**	**5…..**	**6…..**	**7….**	**8….**	**9….**	**10…..**
1.ผลกระทบต่อสุขภาพ												
2. กลุ่มประชากรที่ได้รับผลกระทบ												
3.ความถี่ในการใช้ / สัมผัส												
4. ประมาณการประชากรที่สัมผัสและได้รับผลกระทบทางสุขภาพ												
5. มีสารตกค้างในสิ่งแวดล้อม ฯ												
6. ปริมาณที่ผลิต/การใช้												
7. มาตรการในต่างประเทศ												
8. มาตรการในประเทศ												
รวมทั้งหมด												
คิดเป็นร้อยละ												

แบบ ปส.6

แบบสรุปคะแนนสินค้าที่นำมาจัดลำดับความสำคัญของสินค้าไม่ปลอดภัย 10 รายการ ตามเกณฑ์ความเป็นไปได้ในการแก้ไขปัญหา

เกณฑ์ความเป็นไปได้ในการแก้ไขปัญหา	**น้ำหนัก (ร้อยละ)**	**คะแนนเต็ม**	**คะแนนที่ได้**									
			สินค้าที่ไม่ปลอดภัย									
			1…..	**2…..**	**3…..**	**4…..**	**5…..**	**6…..**	**7….**	**8….**	**9….**	**10…..**
1. การมีสิ่งทดแทน												
2.ราคาสินค้าทดแทน												
3. คุณภาพสินค้าทดแทน/การยอมรับการใช้สินค้า ในฐานะผู้บริโภค												
4. ระดับผลกระทบต่อผู้ผลิตผู้ประกอบการ												
5. ความร่วมมือของภาคีเครือข่ายผู้บริโภค นักวิชาการ หน่วยงาน ผู้ประกอบการ ฯ												
6. ในฐานะผู้บริโภค เป็นนโยบายที่มีผลทางการเมืองของรัฐบาล/นโยบายรัฐบาล												
รวมทั้งหมด												
คิดเป็นร้อยละ												

แบบ ปส.7

แบบสรุปคะแนนตามเกณฑ์การจัดลำดับสินค้าที่ไม่ปลอดภัย

อำเภอ……จังหวัด……..

หมายเลข	สินค้าที่ไม่ปลอดภัย	ร้อยละที่ประเมินได้ตามเกณฑ์		รวมผลประเมิน (200 คะแนน)
		ความเสี่ยง (100 คะแนน)	ความเป็นไปได้ในการแก้ไขปัญหา (100 คะแนน)	
1				
2				
3				
4				
5				
6				
7				
8				
9				
10				

แบบ ปส.8

แบบสรุปการจัดลำดับสินค้าที่ไม่ปลอดภัย

อำเภอ.....

จังหวัด.....

ลำดับ	สินค้าที่ไม่ปลอดภัย
1	
2	
3	
4	
5	

บรรณานุกรม

1. Vithaya Kulsomboon, Wanna Sriviriyanupap, Rungtiva Muenpa, Yupapan Mankratok. The Development of Prioritization Method for Consumer Protection Risk Management of Unsafe Products. Thai Journal of Pharmaceutical Sciences. 2016. 40 (Supplement Issue): 180-183.

2. สรีรโรจน์ สุกมลสันต์, วรรณา ศรีวิริยานุภาพ, วิทยา กุลสมบูรณ์. “ความสำคัญ ความชุกและการกระจายของสินค้าไม่ปลอดภัยในประเทศไทย”, วารสารวิจัยระบบสาธารณสุข, 2559; 10; 65-79.

3. ภาณุโชติ ทองยัง และคณะ. คู่มือการดำเนินงานการจัดลำดับความสำคัญของสินค้าไม่ปลอดภัย เพื่อการดำเนินงานคุ้มครองผู้บริโภค, พฤศจิกายน 2555.

4. ศศิพงศ์ ทิพย์รัชดาภรณ์. รายงานฉบับสมบูรณ์ เรื่อง การจัดลำดับความสำคัญของสินค้าที่ไม่ปลอดภัย อำเภอพรรณานิคม จังหวัดสกลนคร เสนอต่อ แผนงานพัฒนาวิชาการและกลไกคุ้มครองผู้บริโภคด้านสุขภาพ (คคส.) จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, กุมภาพันธ์ 2556.

5. พระราชบัญญัติความรับผิดต่อความเสียหายที่เกิดขึ้นจากสินค้าที่ไม่ปลอดภัย พ.ศ.2551

6. วิทยา กุลสมบูรณ์ และ วรรณา ศรีวิริยานุภาพ. กรอบแนวคิดในการพัฒนาระบบคุ้มครองผู้บริโภค 2555 -2559 ของแผนงานพัฒนาวิชาการและกลไกการคุ้มครองผู้บริโภคด้านสุขภาพ คณะเภสัชศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย ภายใต้การสนับสนุนของสำนักงานกองทุนสนับสนุนการสร้างเสริมสุขภาพ, มีนาคม 2555